

Tartu Ülikool
Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond
Kultuuriteaduste ja kunstide instituut
Teatriteaduse õppetool

Marie-Katharine Maksim
Ooperi kajastamine ajakirjas Teater. Muusika. Kino aastatel 2015-2016
Bakalaureusetöö

Juhendaja Riina Oruaas MA

Tartu 2017

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Ooperisündmuse uurimine ja kajastatavad aspektid	6
1.1. Sündmus, kriitika ja ülevaade	6
1.2. Ooperi uurimise probleem – partituur või lavastus?	7
1.3. Ooperisündmuse aspektid	8
1.3.1. Mängimiskultuur	8
1.3.2. Kultuurikontekst	9
1.3.3. Kontekstuaalne teatraalsus	10
1.3.4. Teatrimäng	11
1.3.5. Kokkuvõte. Võimalikud aspektid	12
2. Ooperisündmuste kajastamine kultuuriajakirjas Teater. Muusika. Kino	13
2.1. TMK ooperiga seonduvad artiklid aastatel 2015 ja 2016	13
2.1.1. Persoonilood	14
2.1.1.1. Artiklisari „Eesti muusikud Saksamaal”	14
2.1.1.2. Muusikute portreeterimine	18
2.1.1.3. Persoonilugu või ülevaateartikkel?	19
2.1.2. Ooperisündmused ja nende kajastatavus artiklites	20
2.1.2.1. Uuslavastused Eestis	20
2.1.2.1.1. Uuslavastused RO Estonias ja Vanemuises aastal 2015	20
2.1.2.1.2. Uuslavastused RO Estonias ja Vanemuises aastal 2016	22
2.1.2.1.3. Tudengite ooperilavastused	24
2.1.2.2. Uuslavastused välismaal	25
2.1.2.3. Ooperilavastused välismaistes teatrites	26
2.1.2.4. Kontserdid	27
2.1.2.5. Muusikafestivalid	28
2.1.2.5.1. Saaremaa ooperipäevad	28
2.1.2.5.2. Pärnu ooperipäevad	30
2.1.2.5.3. PromFest	31
2.1.2.5.4. Birgitta Festival	31
2.1.2.6. Teatritevahetus	32

2.1.2.7. Aastapäevad	32
2.1.3. Poleemika	33
2.1.3.1. Teatripraktika ja selle muutumine ajas	33
2.1.3.2. Külalissolistide kaasamine lavastustes – poolt ja vastu	34
2.2. Artiklite autorid	37
Kokkuvõte	39
Allikad	43
Summary	48
Lisa 1. Tabelid. TMK ooperiga seonduvad artiklid aastatel 2015 ja 2016	52
Lisa 2. Tabelid. Artiklite arv autorite kohta 2015. aastal ja 2016. aastal	55

Sissejuhatus

Eesti teatrikuultuuris on esindatud draama-, muusika- ja tantsuvaldkond. Domineeriv juhtpositsioon kuulub sõnateatrile – sõnalavastusteatreid on Eestis muusikateatritega võrreldes tunduvalt rohkem. Ooperižanr kannab endas teatavat elitaarse kunsti kuvandit. Rahvusooper Estonia etendustel viibides võib tihti märgata, et enamiku publikust moodustavad välismaalased, eelkõige soomlased. Sellest tulenevalt võib mõtiskleda selle üle, kui oluline on ooper eestlaste jaoks. Kuna ooperižanr on minu jaoks isiklikult tähtis ja huvipakkuv, soovisin oma bakalaureusetöö sellega seostada.

Bakalaureusetöö eesmärk on anda ülevaade ooperižanri kajastamisest trükimeedias, võttes aluseks ajakirja Teater. Muusika. Kino 2015. ja 2016. aasta väljaanded. Kuuväljaanne võimaldab teemade ja sündmuste põhjalikumat kajastamist, kuid seab teatud määral tekstidele piirangud. Võib eeldada, et kajastamist leiavad tähtsamad teemad ja ooperisündmused. Kuuväljaandele tuginemine võimaldab luua kompaktsema ja konkreetsema, ent samaaegselt ülevaatlikuma, ettekujutuse ooperi kajastamisest kui päeva- ja nädalaväljaanded. Töö eesmärk on anda ülevaade ooperi kajastamise hetkeseisust ja seetõttu on vaatluse all 2015. ja 2016. aasta väljaanded. Kuna töö käsitleb kitsamalt ooperižanrit, mitte laiemalt muusikateatri kajastamist ajakirjas, on vaatluse alt välja jäetud opereti- ja muusikalžižanri ning muusikalavastustega seotud artiklid. Töö püüab leida vastused küsimustele: kui palju kajastatakse ajakirjas ooperit; mida kajastatakse; kas kajastamist leiavad kõik olulised ooperisündmused; kes on artiklite autorid; mille kaudu lähenetakse artiklites kajastatavale; kas artiklites peegeldub Eesti ooperisündmuste ja -süsteemi tegelik olukord?

Käesolev töö koosneb kahest osast. Esimene peatükk annab ülevaate teooriast, millele omakorda toetub teise peatüki artiklite ülevaade. Teooria lähtub Willmar Sauteri teatrisündmuse mõistest ja on kohandatud ümber ooperisündmuse mõistele. Teises peatükis antakse ülevaade ajakirja Teater. Muusika. Kino ooperiteemalistest artiklitest. Teine peatükk jaguneb kaheks suuremaks alapeatükiks: ooperisündmustega seotud artiklid, autorid. Artikleid puudutav alapeatükk jaguneb omakorda kolme ossa:

persoonilood, ooperisündmused ja nende kajastatavus artiklites, poleemika. Artiklite ülevaade ja analüüs lähtub alapeatükkide jaotusest.

Töö lisades esitatud tabelid on minu koostatud. Lisas 1 on tabelites esitatud vaatluse all olevad ooperiga seonduvad artiklid, mille leidmiseks sai läbi vaadatud kõik 2015. ja 2016. aasta Teater. Muusika. Kino väljaanded. Tabelites esitatud artiklite pealkirjad lähtuvad ajakirja sees esitatud pealkirjast, mitte sisukorrast. Lisas 2 on tabelites esitatud artiklite arv autorite kohta aastatel 2015 ja 2016.

1. Operisündmuse uurimine ja kajastatavad aspektid

Järgnevalt leiab sõnastamist operisündmuse mõiste ja selle suhe kriitika- ning ülevaateartiklitega. Operisündmuse mõiste lahtikirjutamise kaudu tutvustan teooriat, mille alusel on teises peatükis vaatluse all ajakirjas Teater. Muusika. Kino aastatel 2015 ja 2016 ilmunud operit kajastavad artiklid.

1.1. Sünnmus, kriitika ja ülevaade

Teatrisündmuse idee on seonduv muusikateatriga. Muusikateatri mõiste hõlmab ooperi-, opereti- ja muusikalilavastusi. Mõiste alla kuuluvad ka teatraalsed muusikalised eksperimentaalvormid, milles on ühendatud heli, sõna ja pildi kasutus (Pappel 2013b: 112). Muusikateatri määratlemine eelkõige teatrikunsti liigina on aegade jooksul kinnistunud. Teatrietendus on alati sündmus, mis toimub kindla aja jooksul ja kindlas kohas. Sünnmusest rääkides peetakse silmas fakti, et keegi teeb midagi piisavalt silmatorkavalt, nii et see eristub igapäevaelust. Sünnmuse tuum on kontakt etendaja (lava) ja vaataja (saal) vahel. (Sauter 2011: 184) Seega kuuluvad sünnmuse ideest lähtuvalt operisündmuse määratluse alla lisaks ooperilavastustele ka ooperite esitused kontserdivormis. Oluline on esitamisele tuleva teose ooperivormilisus. Ooper on muusikaline teos, mille dramaatiline tekst kantakse ette muusika saatel lauldes, kasutades retsitatiivi, aariaid ja koorinumbreid. Operisündmuse mõiste ei määratle tervikteose ainuvõimalikkust. Sünnmus võib hõlmata erinevate ooperite aariate, duettide, ansambelite ja kooriosade ettekandmist vastavalt esitajate ja korraldajate soovile. Ooperivormilisusest tulenevalt jäävad siinkohal kõrvale opereti- ja muusikaliteoste ettekanded ning kategooriasse mitte sobivad muusikalised lavastused.

Kultuurisündmused leiavad ajakirjanduses kajastamist nii ülevaate- kui ka kriitikaartiklites. Artiklite eesmärk ei ole ainult hinnangu andmine nähtule. Kriitika ülesanne on luua illusioon, et olevikulise kirjutise kaudu on võimalik minevikulist sündmust taas läbi elada (Pavis 2011: 106). Sama ülesanne on ka ülevaateartiklitel.

Kirjeldus võimaldab jagada etenduse kogemust inimestega, kes selles ei osalenud (samas: 104). Teoreetiliselt nihutab kriitika definitsioon ühe sündmust määratleva aspekti piirjooni. Sündmuse toimumise ajaline aspekt laieneb. Artikkel muudab ilmudes sündmuse taas aktuaalseks, isegi kui sündmuse ja artikli ilmumise vahele jääb paar kuud. Willmar Sauter viitab oma artiklis Itaalia fenomenoloog ja hermeneutik Gianni Vattimole, kelle arvates määratlevad sündmuse „pikkuse“ uurimise eesmärk ja vaatleja (Sauter 2011: 179). Seega sõltub sündmuse pikkus vaatlejast ja sellest, millal tema artikkel avaldatakse.

1.2. Ooperi uurimise probleem – partituur või lavastus?

Ooperisündmuse mõiste ei tähista ainult ooperilavastust, kuid lavastus on mõiste üks peamisi alustalasid. Ooperilavastuse uurimisega võib kaasneda teatav problemaatilisus. Ooperilavastuste uurimise esimene probleem seisneb partituuri või lavastuse tähtsuses. Klassikakaanonisse kuuluvate ooperilavastuste puhul näeb akadeemiline käsitlus tekstis/partituuris ette kirjutatud spetsiifilisi reegleid teksti ümberasetamiseks lavale. Tähtsustades teksti/partituuri siiret misansteeniks/interpretatsiooniks, muutub kordumatu etendus mitteanalüüsivääriliseks objektiks. (Risi 2013: 182) Sellele vaatamata keskendub ooperisündmuse idee lavastuste puhul etendusele, sest selle tuum on kontakt etendaja(te) ja vaataja(te) vahel. Lavastuse põhiideed avalduvad kontakti kaudu, mille jooksul toimub tähenduste loomine. Oluline ei ole, kuidas, kui autentselt on algmaterjal lavale asetatud, vaid kuidas see jõuab vaatajani.

Ooperilavastuse sündmuslikkuse tähtsustumine partituuri üle ilmneb ka ooperi performatiivse mõõde kaudu. Ooperi performatiivne mõõde avaldub ooperietenduste käigus kogetavates hetkedes, mis ei ole seletatavad ja kutsuvad esile kehalisi reaktsioone. Ooperi etendamine on vastastikune protsess etendajate (laulja/näitleja) ja vastuvõtjate (publik) vahel. (Risi 2013: 182) Teatriteadlane Erika Fischer-Lichte on öelnud, et etenduselt saadud kogemus ei ole võrreldav partituuri lugemisega, sest tegemist on kehalise kogemusega (Pappel 2013a: 10). Saksa ooperilavastaja Joachim Herz (1924–2010) arvates ei ole ooper teater pluss muusika, vaid eluprotsesside uus nägemis- ja kuulamisviis (Herz 2011: 80). Seega leiab veelkord kinnitust, et

ooperilavastuste juures on ooperi sündmuslikkus partituurist tähtsam. Etendaja(te) ja vaataja(te) vahel toimub protsess, see, kuidas vaatajad nähtut tõlgendavad ja vastu võtavad.

1.3. Ooperisündmuse aspektid

Ooperi trükimeedias kajastamise uurimiseks on sobilik rakendada peamiselt Sauteri teatrisündmuse mõistet, mille kaudu sai eespool määratletud ooperisündmus (*vt ptk 1.1.*). Trükimeedias ilmunud ooperit kajastavad artiklid hõlmavad üldjuhul enam kui ainult ooperilavastusi, kajastades suuremal või vähemal määral artistide erialast võimekust ja valikut, sündmuse või teatri toimimist, ooperikultuuri laiemas tähenduses, repertuaariprobleeme jm. Sauteri teatrisündmuse mõiste hõlmavad aspektid rakenduvad ka ooperisündmuse puhul ja võimaldavad vaadelda ooperi kajastamist laiemalt. Ooperisündmuse aspektide lahtiseletamisel on siiski kasutusel teatrisündmuse mõiste, millest Sauteri teooria lähtub.

Teatrisündmuse mõiste hõlmab nelja suuremat aspekti: mängimiskultuur, kultuurikontekst, kontekstuaalne teatraalsus, teatrimäng. Kõik aspektid on vastastikusel seoses ning eksisteerivad alati teatrisündmuse toimumise hetkel. (Sauter 2011: 184) Läbi mainitud nelja aspekti on võimalik vaadelda trükimeedias ilmunud artikleid laiemalt, mitte keskenduda ainult lavastuste kriitikale.

1.3.1. Mängimiskultuur

Mängimiskultuur tähistab teatritegevust laiemalt. See on spetsiifiline tegevus, mis erineb inimese teistest kultuurilistest ja sotsiaalsetest tegevustest. (Sauter 2011: 186) Aset leiab mängusituatsioon, kus mängitakse *midagi*, olemas on mängija (etendaja) ja mitte mängiv osaleja (vaataja). Mõlemad osapooled on teadlikud olemasolevatest reeglitest ja aktsepteerivad neid. (samas: 177) Seega saab mängimiskultuuri aspekti raames vaadelda nii etendajaid kui ka vaatajaid. Ooperi puhul tähendab see lauljaid, koori, dirigenti, orkestrit, publikut ja tihti ka tantsijaid. Mängimiskultuuri osana toimuvad kõik kultuurietendused, mitte ainult teatrietendused.

Mängimiskultuuri kuuluvad spetsiifilised oskused ja stiil, mis eristavad toimuvat

igapäevaelust. Läbi nende saavutatakse teatrisündmuse teatraalsus. (Sauter 2011: 177) Ooperižanri eristumine igapäevaelust spetsiifiliste oskuste ja stiili poolest on ilmne juba žanrikirjelduses. Ooper on muusikateos, kus tekst esitatakse lauldes, kasutades retsitatiivi ja aariaid, ning seetõttu erineb kõne ja käitumine tegelikust normaalsest inimkõnest ja -käitumisest täielikult.

Oskuseid, mida mängimiskultuur nõuab, õpitakse tegevuse kaudu. Reeglid, traditsioonid ja ametisaladused on harva üles kirjutatud, neid antakse edasi ühelt põlvkonnalt teisele. Reegleid õpitakse füüsilise tegevuse ja oskuste kaudu. (Sauter 2011: 177) Ooperilauljad õpivad laulmist ja vokaaltehnikaid pedagoogidelt, kes on samuti tegevlauljad või endised lauljad. Selle ilmestamiseks on sobilik tsiteerida bass Koit Soaseppa, kes on öelnud, et laulma õpetab lauluõpetaja, kuid lauljaametit õpitakse teatris (Kabonen 2015: 123). Nii pedagoogide kui ka kolleegide edasiantavad teadmised on kooslus õpitud ja omandatud kogemustest. Sagedasti valitakse kool, kus laulmist õppida, just seal töötavate õpetajate järgi. Mängimiskultuuri nõutavate oskuste alla saab paigutada ka lauljate isikliku repertuaari ehk omandatud partiid.

Mängimine sõltub suures osas vaikivatest teadmistest ja füüsilistest oskustest, seetõttu on mängu tulemust raske kontrollida (Sauter 2011: 177). Mängijad võivad mõnikord olla suutelised oma oskusi paremini rakendama, teinekord halvemini. Ei ole olemas kahte ühesugust etendust.

1.3.2. Kultuurikontekst

Kultuurikonteksti aspekt hõlmab teatrisündmuse asetumist ühiskonda. Teatrisündmus on seotud kultuurimaailma ning poliitilise ja ühiskondliku eluga, kus see aset leiab. Ei ole teatrisündmust, mis ei kuulu kindlasse sotsiaalpoliitilisse konteksti. (Sauter 2011: 185) Sellest tulenevalt kaasnevad teatrisündmusega väärtused ja hoiakud, mis võivad olla nii peidetud kui ka ilmsed. Väärtused ja hoiakud eksisteerivad nii etendajate kui vaatajate poolel.

Kultuurikonteksti aspekti kuulub ka teatrisündmuse ajaline mõõde, millest oli juttu eespool seoses sündmuse, kriitika ja ülevaatega (*vt ptk 1.1.*). Teatrisündmuse ajaline mõõde on võrdeline sündmuse kajastamisega ehk ajaga, mis jääb sündmuse ja artikli avaldamise vahele. Varem toimunud sündmus muutub artikli ilmumisest

tulenevalt taas aktuaalseks. Sündmuse sotsiaalkultuuriline kontekst omandab taas olulisuse.

Kultuurikonteksti aspekti raamidesse on võimalik asetada ka sündmuse lokalisatsioon. Esituspaik – teatriehitis, saali võimalused, orkestri paigutus – dikteerib tihti sündmuse esteetilised võimalused (Pappel 2004: 417) ja mõjutab seeläbi publikupoolset vastuvõttu. Ruum toetab esteetilisi taotlusi või nõrgestab neid. Esituspaik on eriti oluline festivalide puhul, kus sündmuste toimumispaigaks tihti ei ole traditsiooniline teatrilava või kontserdisaal. Ooperilavastuste puhul on kontseptsioonist lähtuvalt toodud teatud osa lavalisest tegevusest publikuruumi ehk lavalt saali.

1.3.3. Kontekstuaalne teatraalsus

Kontekstuaalse teatraalsuse aspekt hõlmab kunstilisi, organisatoorseid ja struktuurilisi konventsioone, milles teatrisündmus aset leiab (Sauter 2011: 181). Kunstilise konventsiooni alla paigutuvad žanr ja esteetika (samas: 185). Kuidas on konkreetne sündmus lavastuslikult lahendatud, milliseid vahendeid kasutatakse ideede edasi andmiseks. Esteetika alla saab paigutada ka kontsertide jaoks koostatud kavade ülesehituse ehk esitusele tuleva repertuaari. Organisatoorne konventsioon käsitleb konkreetse teatri toimimise printsiipe – organisatsiooni ülesehitus, töötingimused (samas). Organisatoorse konventsiooni raames on võimalik vaadelda nii teatri juhtimist, rahastamist, trupi struktuuri kui ka hooegade planeerimist (Pappel 2004: 418). Ideeliselt võib siia paigutada ka repertuaari, mis on oluline aspekt hooegade planeerimise juures. Ooperiteatrid püüavad tänapäeval hoida repertuaari võimalikult eriilmelisena. Üritatakse vältida niinimetatud ABC-repertuaari: „Aida“–„(Madama) Butterfly“–„Carmen“ (Kolle 2016: 54). Sellest tulenevalt võib eeldada, et artiklites kajastuv repertuaar on mitmekesine.

Struktuuriliste konventsioonide alla paigutub teatri sõltuvus riigist või omavalitsusest ehk kultuurielu korraldus (Sauter 2011: 181). Kõneldes ooperisündmustest Eestis, oleks õigem kontekstuaalse teatri raames rääkida asutustest, mitte teatritest. Ooperisündmusi korraldavad peale teatrite ka teised etendusasutused, muusikaasutused ja erafirmad. Näidetena võib esile tuua SA Eesti Kontserdi, kes korraldab muude muusikasündmuste kõrval ka kahte ooperifestivali. Munitsipaaletendusasutusena määratletud Tallinna

Filharmonia korraldab Birgitta Festivali, mille programmi kuuluvad samuti ooperisündaused.

Tänapäeval võib pidada kontekstuaalse teatraalsuse aspektidest kõige laialdasemat huvi pakkuvaks kunstilise konventsiooni alla paigutuvat esteetikat. Uute loominguliste lahenduste kaudu püütakse viia enda sõnum vaatajani. Helilooja Jüri Reinvere on ooperižanri arengust rääkides maininud visualiseerimise tähtsustumist. Psühholoogilise ja dramaatilise aspekti tähtsus langeb, publiku jaoks mängivad suuremat rolli lavakujundus ja režii visuaalne efekt. Oluliseks muutuvad kontrastid. (Rommel jt 2015: 30) Lavastuse visuaalne külg muutub domineerivaks. Kontrastide ja režii visuaalse efekti olulisuse suurenemine tähendab teatud määral ka uute tõlgenduste vajalikkust.

1.3.4. Teatrimäng

Võib öelda, et teatrimäng Sauteri mõistes tähistab etendust. Teatrimängu aspekt käsitleb endas sündmuse ajal toimuvat kommunikatsiooni etendaja ja vaataja vahel. Antud protsessi kirjeldamiseks võib kasutada erinevaid meetodeid (fenomenoloogia jne). (Sauter 2011: 185) Aspekti juures tõusevad esile vaataja isiklikud emotsioonid (samas: 182). Kõik vaatajad reageerivad nähtule erinevalt. Ka laia inimgrupi kokkulangevate arvamustega hinnangus on olemas minimaalsed individuaalsed varieeruvused.

Teatrimängu ajal toimivas kommunikatsioonis võib eristada kolme tasandit. Esimesel, sensoorsel tasandil, toimub kontakti hoidmine ehk etendaja peab suutma kõita vaataja tähelepanu. Teisel, kunstilisel (artistlikul) tasandil, paiknevad kindlate žanrite stilistilised tunnusjooned, kohalikud ja rahvusvahelised konventsioonid, esitusviisi muutuvad ideaalid ja etendaja personaalsed oskused (häälekasutus jm) ning väljendusvahendid. Kunstiline tasand mõjutab vaataja arusaama teatrisündmusest kui igapäevaelust erineva toimumist. (Sauter 2011: 182) Kolmandal, sümbolisel tasandil, on loodud tähendus. Sel kujutlusvõimet vajaval tasandil ühendatakse lavaline esitus publiku vastuvõtuga – fiktsionaalsete tegelaste poolt tehtud lavalistele tegevustele leitakse sümbolne tähendus. (samas: 183) Kolmandal tasandil eksisteerib seega nii tähenduse loomise akt kui ka akti tulemus. Kõrgeimal tasemel etendaja on suuteline funktsioneerima korraga kõigil kolmel tasandil (samas: 183). Teatrimängu aspekt mõjutab kõige konkreetsemalt vaataja reageeringut ja hinnangut nähtud sündmusele.

1.3.5. Kokkuvõte. Võimalikud aspektid

Eespool lahti seletatud Sauteri teatrisündmuse mudeli aspektidest lähtuvalt tulevad järgnevas peatükis lähema vaatluse alla ooperisündmuseid kajastavad artiklid. Aspekte, mida teoreetiliselt on võimalik artiklites kajastada, on mitmeid.

Kultuurietendused, mille alla kuuluvad ka ooperisündmused, on osa mängimiskultuurist. Tegemist on spetsiifilise tegevusega, kus on olemas mängija (etendaja) ja mittemängiv osaleja (vaataja). Sellest tulenevalt on ooperi puhul võimalik kajastada lauljate, koori, dirigendi, orkestri ja tihti ka tantsijate tegevust ning nähtu vastuvõttu publiku poolt.

Kultuurikonteksti aspekti raames saab kajastada ooperisündmuse asetumist ühiskonda ning sellega kaasnevaid väärtuseid ja hoiakuid, mis on olemas nii etendaja(te) kui ka vaataja(te) poolel. Kultuurikonteksti aspektis on oluline ka sündmuse aktuaalsus, mille määrab artikli ilmumise aeg. Konteksti alla kuulub ka esitatava sündmuse asukoht, mis võib dikteerida esteetilisi võimalusi.

Kontekstuaalse teatraalsuse aspekti raames on võimalik kajastada kolme konventsiooni. Kunstilise poole pealt saab kajastada žanrit ja esteetikat. Siiski ei ole žanrimääratluse esiletoomine edaspidi primaarne, vaid pigem erandlik. On fikseeritud, et vaatluse all on ooperisündmused, seega ooperižanr. Organisatoorsest aspektist võib artiklites kajastada organisatsiooni ülesehitust, mille alla kuulub asutuse juhtimine ja rahastamine, trupi koosseis, repertuaari planeerimine jm. Struktuuriliste konventsioonide alla paigutub teatri sõltuvus riigist või omavalitsusest ehk kultuurielu korraldus, mis seostub teatud määral organisatoorse konventsiooniga.

Teatrimängu aspekt mõjutab kirjutajat kõige enam. Kommunikatsioon etendaja ja vaataja vahel võib olla tugev või puudulik. Seda mõjutavad etendaja oskused ja väljendusvahendid. Kommunikatsiooni tasandil peaks toimuma ka tähenduse loome.

Kõik teatrisündmuse aspektid on ooperisündmuse juures olemas. Need on omavahel alati vähemal või rohkemal määral seotud, ning asjaolu, kuidas ja millisel määral need kajastuvad artiklites, on autorite otsustada. Erinevad sündmused tingivad erineva kajastamise, erinevad autorid keskenduvad erinevatele aspektidele.

2. Ooperisündmuste kajastamine kultuuriajakirjas Teater. Muusika. Kino

Ooperisündmuse idee sobitub trükimeedias ilmuvate kriitika- ja ülevaateartiklitega, mille üks peaesmärke on minevikulise sündmuse uus läbielamine ja vahendamine inimeste jaoks, kes selles ise ei osalenud (*vt ptk 1.1.*) Ooperisündmuse kajastamine trükimeedias tuleb järgnevalt vaatluse alla ajakirja Teater. Muusika. Kino kahe aastakäigu põhjal.

Kultuuriajakiri Teater. Muusika. Kino (edaspidi TMK) ilmub 1982. aastast. Ajakirja annab välja sihtasutus Kultuurileht. TMK kajastab sõna-, muusika- ja tantsuteatrit, heliloomingut ning filmikunsti. Ajakiri on kuuväljaanne ja ilmub 11 korda aastas (juuli ja august ühisnumbrina). Ajakirjas on kuus rubriiki: avaveerg, „Vastab“ (intervjuu), „*Persona grata*“ (vastuvõetav või soovitatav isik, ÕS 2002: 571), teater, muusika, kino. Erandina on mõne kuu väljaandes iseseisva rubriigina esile toodud kategooria „Tants“. Jaanuarinumbris ilmub teatriankeet, milles teatrikriitikud annavad hinnangu eelmisele teatrihooajale.

Võrdlusaspekti võimaldava ülevaate saamiseks ooperisündmuste kajastamisest on vaatluse all TMK aastail 2015 ja 2016.

2.1. TMK ooperiga seonduvad artiklid 2015. ja 2016. aastal

Ajakirja TMK detsembrikuu väljaandes avaldatakse aasta sisukord, mille jaotuses lähtutakse rubriikidest ja autorite alfabeetilisest järjestusest. Selle järgi ilmus 2015. aastal 174 artiklit (TMK 2015: 123–128) ja 2016. aastal 162 artiklit (TMK 2016: 114–120). Arvesse ei ole võetud kultuuriauhindade laureaatide nimekirjade esitamist trükis ja teatriankeeti.

Lisas 1 esitatud *tabelitest 1 ja 2* selgub, et ooperiga seonduvaid artikleid ilmus 2015. aastal 12 ja 2016. aastal 14 (*vt lisa 1, tabelid 1 ja 2*). Sisust tulenevalt saab jagada ooperiga seonduvad artiklid kolme suuremasse kategooriasse: persoonilood (ooperiteatrites töötavad muusikud, klassikalised lauljad, heliloojad), ooperisündmuste

ülevaade ja kriitika, poleemika (teatripraktika tutvustus, probleemartikkel jm). Sündmuste aktuaalsus ja nende ajaline mõõde on artiklites nihutatud – keskmiselt jääb sündmuse ja artikli ilmumise vahele paar kuud.

Kahe aasta jooksul ilmus väljaandes 336 artiklit, millest 26 seonduvad ooperiga. Protsentuaalselt tähendab see 7,7% artiklite kogumahust.

Lisas 1 esitatud *tabelist 1* selgub, et ooperiga seonduvaid artikleid ei ilmunud 2015. aastal TMK neljas väljaandes. Kõige rohkem artikleid ilmus mais (3). Juunis, septembris ja oktoobris ilmus kaks artiklit. Veebruari, märtsi ja novembri väljaannetes ilmus kõigis üks ooperiga seonduv artikkel. Kaheksa artiklit kaheteistkümnest ilmus rubriigis „Muusika“.

Lisas 1 esitatud *tabelist 2* selgub, et ooperiga seonduvaid artikleid ei ilmunud 2016. aastal TMK kolmes väljaandes. Kõige rohkem artikleid ilmus märtsis ja oktoobris (3). Jaanuari- ja maiväljaannetes ilmus kummaski kaks artiklit. Aprillis, juulis-augustis, novembris ja detsembris ilmus kõigis üks ooperiga seonduv artikkel. Kõik artiklid ilmusid rubriigis „Muusika“.

2.1.1. Persoonilood

TMK persoonilugude eesmärk on portreerida kunsti- ja kultuuriinimesi. Kõiki 2015. ja 2016. aastal portreeritavaid ühendab edukas professionaalne karjäär välismaal. Avaldatud persoonilugude hulgas on nii intervjuuvormis artikleid kui ka persoonilugusid, milles on ühendatud intervjuu ja artikli vorm. Ooperisündmuse mõiste alla kuuluvad aspektid leiavad mingil määral kajastamist ka persoonilugudes.

2015. ja 2016. aastal ilmus kokku kaheksa persoonilugu. Pooled artiklitest ilmusid artiklisarja „Eesti muusikud Saksamaal“ raames. Vaatluse all oleval perioodil ilmus üks artikkel, mis asetub persooniloo ja ülevaateartikli piirile. Sellest tulenevalt ei sisaldu see persoonilugude koguarvus.

2.1.1.1. Artiklisari „Eesti muusikud Saksamaal“

See artiklisari sai alguse 2015. aastal, mil ilmus kaks esimest artiklit, 2016. aastal ilmus veel kaks artiklit. Põhjuse, miks portreerida välismaal resideeruvaid eesti muusikuid, võtab artiklisarja autor Liis Kolle Priit Volmeri persooniloo alguses lühidalt ja

konkreetselt kokku: see, mida tehakse ja kuidas välismaal läheb, võiks ju Eesti muusika- ja teatrihuvilistele korda minna (Kolle 2015b: 49). Intervjuude ja artiklite autori poolt lisatud kommentaaride kaudu antakse teksti sees lühike ülevaade ka kohalikust teatrisüsteemist ja selle töökorraldusest.

Sarja „Eesti muusikud Saksamaal“ artiklid ei ole vormilt puhtakujulised intervjuud. Kolle annab lühikese ülevaate teatris vaadatud lavastustest, mida kasutab ära persooni portreerimisel. Seeläbi antakse lugejale ka ülevaade uutest lavastustest mujal maailmas. Artiklisiselt on lavastuste ülevaated teisejärgulised. Kolle vestleb ka portreeritavate muusikute kolleegidega, et saada parem ülevaade portreeritava karjäärast ja professionaalsest arengust. Intervjuu vorm on katkestatud autori muljete ja täpsustavate kommentaaridega.

Artikkel „Eesti muusikud Saksamaal I“, mis portreerib Nürnbergi Riigiteatri peakoormeisterit Tarmo Vaaski, on tunduvalt detailsem ja konkreetsem kui järgnenud artiklid. Sarja esimene artikkel on keskendunud natuke rohkem ka portreeritava isiklikule elule ja päritolule. Artikli suurema detailsuse põhjus peitub portreeritava väiksemal tundesel Eesti üldsuses (Kolle 2015a: 57). Kuigi artikkel keskendub veidi rohkem portreeritava isiklikule elule, kui järgnevad artiklisarjas ilmunud lood, on selles olemas mitu aspekti, milles avaldub ooperisündmuse mõiste.

Kolle annab esimesele vaadeldavale lavastusele kultuurikonteksti läbi Nürnbergi linna natsionaalsotsialistliku ajaloo mainimise. Sellele taustale asetab ta Giacomo Meyerbeeri ooperi „Hugenotid“, mis käsitleb Pärtliöö veresauna. (Kolle 2015a: 53) Mainimist leiab esteetika – lavastaja Tobias Kratzeri uuenduslik kontseptsioon. Teisele selles artiklis vaadeldavale ooperisündmusele – Heidenheimi ooperifestivali Ruggero Leoncavallo „Pajatsite“/ Pietro Mascagni „Talupoja au“ esietendusele – läheneb autor sündmuse esituspaiga kaudu. Festivalilavastusele oli sisse töötatud kaks mängupaika, mis võimaldasid etendada ooperit ka vihma korral. (Kolle 2015a: 64)

Mängimiskultuuri aspekti raames leiab äramärkimist Nürnbergi Riigiteatri koori kui etendajate kõrge tase. Mängimiskultuuri taseme tõus on oluline roll portreeritava töö. Kõnealune aspekt hõlmab ka ülevaadet Vaaski haridusest ja professionaalsest arengust – mängimiskultuuri nõutavate oskuste omandamist, tänu millele on portreeritav jõudnud

oma praegusele ametikohale. Samuti on vaatluse all ooperifestivali harrastuskoor.

Artiklis on põhjalikumalt käsitletud teatri organisatoorset poolt, mille kaudu tutvustatakse ka portreeteritava tööülesandeid.

Priit Volmeri persooniloo kultuurikonteksti annab Bonni linn, mille ooperiteatris Volmer artikli valmimise ajal töötab. Hooaja esimene uuslavastus, Ludwig van Beethoveni „Fidelio“, tekitas artikli autoris müstilis-irratsionaalseid lootusi, et helilooja sünnilinnas peaks muusika kõlama erilisemalt. Seeläbi tekitab autor paralleeli Bayreuthi festivali ja Richard Wagneri vahel. (Kolle 2015b: 49) Kolle nähtud esietenduse ülevaade keskendub teatrimängu teisele, kunstilisele tasandile, mis põimub esteetikaga. Mängimiskultuuri aspektist leiab äramärkimist eesti dirigendi Hendrik Vestmanni osalus lavastuses ja Volmeri jõudmine Bonni ooperiteatri koosseisu.

Teine lavastus, mida Kolle Volmeri persooniloo jaoks vaatas, oli Giuseppe Verdi „Aida“. Lavastuse esteetikas esines viiteid kaasajale, kuid esteetiliselt oli lavastuse juures kõige huvitavam aspekt sündmuse esituspaik. Kasutusel oli terve teatrihoone. Etendajad liikusid lisaks lavale ka saalis ja fuajees. Tegevus jätkus vaheajal, mistõttu oli sündmus teatavas mõttes terviklikum. Ruum laienes saali ja kaasas ka vaatajaid. (Kolle 2015b: 51) Eelnevast tulenevalt võib öelda, et terve lavastus funktsioneeris teatrimängu esimesel, sensoorsel tasandil, ja kontakt etendaja ning vaataja vahel oli konstantne. Teatrimängu kui terviku toimimisest annab kinnitust ka fakt, et Kolle on loonud lavastuse esteetikaga seoses mitmeid tähendusi, mida jagab enda arvamuse kaudu.

Organisatoorse ja struktuurilise konventsiooni raames kajastab artikkel Bonni ooperiteatri positsiooni linnas nii tänapäeval kui ka ajaloos. Oluline on samuti mängimiskultuuri aspekt – intervjuueritav avab enda töövõtteid uute rollide loomise protsessis.

2016. aasta jaanuaris ilmunud sarja kolmas artikkel portreeterib Krefeld-Mönchengladbachi teatri peadirigenti Mihkel Kütsonit. Temaga on tehtud intervjuu, portreeteritavat iseloomustavad kolleegid. Artiklis tutvustatakse ühendatud teatri (liitteatri) töösüsteemi. Võib öelda, et artikli rõhk ongi organisatoorsel konventsioonil. Selle kaudu tutvustatakse lisaks teatri töökorraldusele kahes teatrihoones ka teatri repertuaariplane ja portreeteritava tööülesandeid. Organisatoorse konventsiooni alla

võib määratleda ka Kütsoni kuulumise agentuuri poolt esindatavate muusikute hulka. Liitteatri puhul on oluline struktuuriline konventsioon, mistõttu on kohane mainida teatri kui munitsipaalasutuse seisundit ja kuulumist kahele linnale (Kolle 2016b: 55). Mängimiskultuuri aspektide alla kuulub publiku vananemise probleem ja juurdekasvu küsimus (samas). Kõige eelneva taustal on Kolle vaadatud lavastused artiklis käsitletu kohaselt teisejärgulised ning leiavad mõningast mainimist teatrimängu kunstiliselt tasandilt lähtuvalt. Samuti kasutab Kolle väljavõtteid Saksamaal ilmunud muusikaajakirjandusest.

Portreelugu bariton Lauri Vasarast avab portreeteritavat autori vaadatud etenduste kaudu, millest ühte vaatas Kolle telekanali Arte otseülekande vahendusel. Tegemist on artiklisarja ainsa portreelooga, kus portreeteritavat ei olegi intervjuueeritud. Lavastaja ja dirigent tutvustavad Vasara persooni lavastuste abil, mis artiklis lähema vaatluse all ei ole. Autor väljendab arvamust, et Vasara isikut ja rahvusvahelist karjääri on erinevates artiklites kajastatud, kuid kohapeal ei ole keegi enne Berliini Riigiooperi „Figaro pulma“ käinud asja uurimas (Kolle 2016c: 59). See mõte – keegi ei ole kohapeal käinud – täiendab artiklisarja „Eesti muusikud Saksamaal“ tekke põhjuseid.

Vasara portreeloos leiab palju kajastamist mängimiskultuur ehk ülevaade laulja repertuaari kuuluvatest rollidest ja tema professionaalsetest oskustest. Antud artiklis domineerib kunstilise konventsiooni alla kuuluv esteetika, mida antakse edasi nähtud lavastuste kirjelduse kaudu. Kirjeldatakse teatrimängu kunstilise ja sümboolse tasandi kasutamist ning sellest tuleneb autoripoolne hinnang nähtud lavastustele.

Kõik artiklisarja „Eesti muusikud Saksamaal“ persoonilood nihutavad sündmuste ajalist mõõdet. Artiklite jaoks vaadatud lavastuste ja artiklite ilmumise vahele jääb pikk periood: Tarmo Vaaski persooniloo puhul kaheksa kuud, Priit Volmeri puhul üheksa kuud, Mihkel Kütsoni puhul aasta, Lauri Vasara puhul üle aasta. Kuna tegemist ei ole ooperisündmustega uuslavastuse, kontserdi või festivali mõttes, ei saa rääkida artikli ilmumise ajal sündmuse aktualiseerumisest lugeja jaoks. Selle artiklisarja puhul on sündmuse ajaline aspekt oluline eelkõige autorile. Kajastatav sündmus – portreeteritava karjäär välismaal – on lugeja jaoks ajaliselt konstantne.

2.1.1.2. Muusikute portreerimine

Lisaks artiklisarjale „Eesti muusikud Saksamaal“ ilmus 2015. aastal kolm intervjuuvormis persoonilugu rubriikides „*Persona grata*“ ja „Vastab“. 2016. aastal ilmus üks persoonilugu rubriigis „Muusika“.

Rubriigis „*Persona grata*“ ilmunud intervjuu Koit Soasepaga keskendub võimsale professionaalsele läbimurdele, fenomenile, ning õpetajate ja ettevalmistuse olulisusele. Bass Koit Soasepp alustas 2009. aastal EMTA-s Jaakko Ryhäneni juhendamisel lauluõpinguid, olles 37-aastane. 2010. aastal RO Estonia laval debüteerinud laulja on 2012. aastast Soome Rahvusooperi solist. (Kabonen 2015: 123) Intervjuu käigus antakse lühiülevaade Soome teatrisüsteemi ja Soome Rahvusooperi töökorraldusest. Seega on taaskord persooniloos esindatud kontekstuaalse teatraalsuse aspekti organisatoorne konventsioon.

Teine „*Persona grata*“ rubriigis ilmunud persoonilugu on Berliini Koomilise Ooperi dirigendist Kristiina Poskast. Intervjuu keskendub professionaalse muusiku isikliku arengu kõrval ka dirigenditöö olemusele teatris ja sümfooniaorkestris. See intervjuu, mille autor on Kolle, sobitub tema kirjutatava artiklisarjaga „Eesti muusikud Saksamaal“. Ka selles intervjuus kajastub organisatoorne konventsioon – Poska vastab küsimusele, mida võiks ja saaks muuta saksa muusikateatri süsteemis ja organisatsioonis (Kolle 2015e: 124). Antud juhul on tegemist üldistusega.

Rubriigis „Vastab“ intervjuueeriti välismaal resideeruvat heliloojat Jüri Reinveret. Artikli fookuses on Reinvere areng inimese ja heliloojana, samuti loominguvalased küsimused. See usutlus on ilmunud persoonilugudest kõige põhjalikum. Intervjuu teemad hõlmavad ka Soome Rahvusooperis etendunud Reinvere esimest ooperit „Puhastus“ ning Norra Rahvuslikus Ooperi- ja Balletiteatris esietendunud ooperit „Peer Gynt“ (Remmel jt 2015: 22–30). Intervjuu avab helilooja persooni, pakkudes teatavat eelinformatsiooni samal kuul ilmunud artiklile „Peer Gynt ja meie“.

Ainus 2016. aastal ilmunud persoonilugu väljaspool artiklisarja „Eesti muusikud Saksamaal“ oli ooperilauljast, pianistist ja kontsertmeistrist Katrin Lehismetsast. Artikkel avab portreeritava isiku, tutvustades tema tööd Austrias, Salzburgis asuvas

muusikakõrgkoolis Mozarteum. Kolle jälgib kontsertmeistri-tunde erinevate professorite lauluklassides 2014. aasta oktoobris. (Kolle 2016d: 59–69) Ka antud artikli sündmuse – portreeteritava töö jälgimise – ajaline mõõde on nihutatud, sest artikkel ilmub poolteist aastat hiljem. Portreeteritavat iseloomustavad kolleegid ja üliõpilased. Lehisemetsaga on tehtud ka lühike intervjuu.

Vaadeldava perioodi neljast persooniloost kaks portreeterisid saksakeelse kultuuriruumiga seotud muusikuid. Mõlema artikli autor Liis Kolle, kes kirjutab ka artiklisarja „Eesti muusikud Saksamaal“, on ise Saksamaal elanud ja õppinud Berliini Muusikakõrgkoolis muusikateatri režiid (ELL). Tinglikult võib nende artiklite juurde lisada ka Jüri Reinvere intervjuu, sest helilooja resideerub alates 2005. aastast põhiliselt Berliinis (Kultuuriministeerium). Ka ilma Reinvere intervjuuta on ilmne, et ajakiri paneb rõhku saksakeelses kultuuriruumis elavate ja töötavate muusikute tutvustamisele.

2.1.1.3. Persoonilugu või ülevaateartikkel?

Persooniloo ja ülevaateartikli piirile asetub rubriigis „Teater“ ilmunud artikkel „Robert Wilsoni visioonid“. See annab ülevaate lavastaja Robert Wilsoni eluloost ja loomingulisest taustast. Wilson on muusikateatrilavastaja, kes nimetab kõiki oma lavastusi „ooperiteks“, sest *opera* tähendab itaalia keeles „teos“ (Maripuu 2015: 63). Wilsoni lavastuste nimekirja kuulub nii oopereid kui ka muusikalavastusi.

Antud artiklit on võimalik määratleda ooperiga seonduvaks, kuna antakse laiem pilt Wilsoni loomingust ega keskenduta ainult muusikalavastustele. Maikuus ilmunud artikli eesmärk on anda taustinformatsioon samal kuul esietendunud „Aadama passioonile“. Läbi kunstilise konventsiooni ja esteetika ülevaate tekib isikust lähtuv kultuurikontekst, mille taustale saab asetada Wilsoni uued lavastused. Arvo Pärdi ja Robert Wilsoni koostöös sündinud „Aadama passioon“ liigitub muusikalavastuse kategooriasse. Sellesse kuulub ka Peeter Jalaka „Sünnisõnad“ Veljo Tormise muusikale. Kuna need lavastused ei asetu ooperižanri alla, jääb 2015. aasta ooperiga seonduvate artiklite hulgast välja oktoobris ilmunud Kolle artikkel „Kuninga Alastusest ehk Suur Peeter ja Väike Peeter“.

2.1.2. Ooperisündmused ja nende kajastatavus artiklites

Ooperisündmuste hulgas on esmatahtsad uuslavastuste esietendused ja ooperite esmaettekanded. Olulised sündmused on muusikafestivalid, mis võimaldavad lavastusi teha projektipõhiselt ja mille programmis on üldjuhul esindatud ka välisteatrid.

2.1.2.1. Uuslavastused Eestis

Eesti Vabariigis on kaks teatrit, kus ooperilavastusi etendatakse statsionaarselt: Rahvusooper Estonia Tallinnas ja teater Vanemuine Tartus. Kui Saksa ooperiteatrid jagatakse kategooriatesse orkestri taseme järgi (Kolle 2015b: 57), siis Eesti ooperiteatrid võib sümboolselt liigitada esindusteatriks ja regionaalseks kultuuriasutuseks. 1997. aastal Estonia muudeti Rahvusooperiks, millega kinnistati ooperi identiteet kui rahvuslikult ja riiklikult oluline žanr (Toome 2013: 163). Vanemuise muusikaosakond määratleb oma teatrit Lõuna-Eesti kultuuriasutusena, mille eesmärk on ooperižanri säilitamine Lõuna-Eestis (samas: 164). Mõlemad teatrid on Eesti suurimad etendusasutused.

Aastatel 2015 ja 2016 esietendus Rahvusooper Estonias (edaspidi RO Estonias) ja teatris Vanemuine kokku kaheksa ooperit. Parema ülevaate saamiseks on uuslavastuste kajastamine vaatluse all kahes jaotuses, lähtudes esietenduse-aastast.

2.1.2.1.1. Uuslavastused RO Estonias ja Vanemuises aastal 2015

2015. aastal esietendus RO Estonias ja Vanemuises kokku kolm ooperit. RO Estonias esietendus 14. mail Vilppu Kiljuneni lavastatud Paul Hindemithi „Cardillac“ (Teatrielu 2015: 284–287). Vanemuises esietendus kaks ooperit: 22. aprillil Giorgio Madia lavastatud Georges Bizet' „Carmen“ suures majas ja 20. mail Madis Nurmsi lavastatud Giuseppe Verdi „Aida“ väikeses majas (Teatrielu 2015: 325–330).

RO Estonias esietendunud Paul Hindemithi ooperit „Cardillac“ käsitlev Kolle artikkel keskendub ka kunstnik Oskar Schlemmeri „Triaadilise balleti“ taasesietendunud lavastusele Saksamaal. Artikli autor vaatleb lavastusi ühes artiklis koos teoste loojate

seotuse tõttu Bauhausi kunstikõrgkooliga Dessaus 1920. aastatel. „Triaadilise balleti“ looja Schlemmer oli Bauhausi lavauuringute juhtkuju, helilooja Hindemithi loominguulised tõekspidamised vormi osas aga sarnanevad Bauhausi kunstnike uutele vorminõuetele. Schlemmer ja Hindemith tegid ka koostööd, kahjuks ebaõnnestunult. (Kolle 2015c: 63–64) „Cardillaci“ puhul esitatakse artiklis nii ooperi kui ka helilooja taustinformatsioon. Artikli autor annab teosele põhjaliku ajaloolise kultuurikonteksti, kuid tõdeb, et vaadeldav lavastus jääb väljaspoole tänaseid ühiskondlikke ja kunstilisi kontekste. Sellest lähtuvalt kahtleb autor produktsiooni repertuaaris püsimises. (samas: 65) Artikkel annab ülevaate lavastusest, analüüsib kontseptsioonilisi ja visuaalseid õnnestumisi ning probleeme. Lavastuse esteetika leiab peamiselt kajastamist lavakujunduslikust aspektist. Mängimiskultuuri ja teatrimängu kunstilise tasandi raames leiavad kajastamist peaosatäitjate rollisooritus; koori, orkestri ja dirigendi esitus. Teatrimängu sümboolne tasand ja avaldatav arvamus on mingil määral seotud metatekstidega – autor viitab oma artiklis kahele varem ilmunud kirjutisele.

Vanemuise uuslavastust „Carmen“ kajastav artikkel tutvustab uut lavastust, andes ülevaate lavastuse kontseptsioonist ja visuaalsest poolest. Autor toob esile õnnestunud lavastuslikke lahendusi, kuid mainib ära ka vastuolulisi kohti. Artikli alguses avaldub autori mure sündmuse esituspaiga üle. Vanemuise suure maja saali akustika ei toeta esinejaid piisavalt. Teatri väikese maja akustikat peab autor Eestis ooperietenduste andmiseks parimaks. (Levald 2015a: 61) Lavastuse ülevaates keskendub autor esteetika aspektis palju lavakujundusele. Ilmneb, et sündmuse esituspaik ja lavakujundus mõjutavad kõnealuse lavastuse puhul väga tugevalt esinejate (solistid, koor) etteasteid ehk teatrimängu kunstilist tasandit. Seda nii füüsiliselt kui ka vokaalselt.

Tiiu Levald puudutab artiklis palju teatrimängu kunstilist tasandit ja lauljate vokaalseid sooritusi, mis on kombineeritud mängimis kultuuri aspektiga. Selle läbi annab ta ülevaate laulja taustast ja persoonist.

Lavakujunduses (kasutatud värvid jne) on oluline koht ka sümboolsusel. Üldmulje on tunnustamist väärt, kuid põhjustab esinejatele teatavaid probleeme. Neist üheks on, lisaks lae alt algavatel treppidel turnimisele, lavasuitsu kasutamine. Siin põimuvad esteetika, mängimiskultuuri aspekt ja teatrimängu kunstiline tasand. Levald tunneb muret lauljate häälte pärast (Levald 2015a: 66). Küsimuse lavasuitsu kasutamise ja

mõju kohta laulja häälele on autor tõstatanud ka varem, 2014. aasta TMK-s (samas).

Artikli lõpus keskendub autor mängimiskultuuri aspekti ja organisatoorse konventsiooni raames „omade lauljate“ teemale. Teatrid kasutavad liiga palju külalissoliste välismaalt. Organisatoorse konventsiooni osas toob Levald esile negatiivse tõsiasja, et „Carmen“ toodi lavale ainult ühe koosseisuga, ja tõstatab küsimuse: kas see on tingitud finantsilisest aspektist või tahtest?

2015. aasta Vanemuise lavastus „Aida“, mis valmis koostöös festivaliga PromFest ja etendus uuslavastuse märki kandes kolmes kohas – Vanemuise teatri väikeses majas, PromFestil ja Birgitta Festivalil –, ei leidnud ajakirjas mingit laiemat kajastust. Ühe lõigu mahus mainimist leiab lavastus 2016. aastal RO Estonia „Aida“ uuslavastust puudutavas artiklis. Artikli autor suhtub Vanemuise „Aidasse“ väga negatiivselt, võrreldes seda kooliteatri-lavastusega, mille jõudmine professionaalsele lavale on arusaamatus. (Kolle 2016a: 84) Põhjus, miks autor peab vajalikuks artikli lõpus anda lavastusele paarilausealine hävitav hinnang, ei ole selge. Puudub ilmne vajadus lavastust üldse artiklis puudutada. Arvestades asjaolu, et artikli autor on vaadanud ainult lavastuse videosalvestust, tundub selle mainimine vägagi üleliigne. Põhjalik analüüs artiklis keskendub RO Estonia uuslavastusele.

2.1.2.1.2. Uuslavastused RO Estonias ja Vanemuises aastal 2016

2016. aastal esietendus RO Estonias ja Vanemuises kokku viis ooperit.

RO Estonias esietendus kaks ooperit: 22. jaanuaril Tobias Kratzeri lavastatud Giuseppe Verdi „Aida“ ja 22. septembril Pamela Recinella lavastatud Richard Wagneri „Lendav hollandlane“ (RO Estonia). Vanemuise väikeses majas esietendus kolm uut ooperit: 2. aprillil Gaetano Donizetti „Lucia di Lammermoor“ Roman Hovenbitzeri lavastuses (Vanemuine 3); 12. novembril kaks lühiooperit, mida mängitakse koos ühel õhtul: Jaan Willem Sibula lavastatud Nikolai Rimski-Korsakovi „Mozart ja Salieri“ ning Wolfgang Amadeus Mozarti „Teatridirektor“ (Vanemuine 4).

Jaanuaris esietendunud RO Estonia lavastuse „Aida“ kohta ilmus TMK-s kaks artiklit. Märtsis Tiiu Levaldi ja aprillis Liis Kolle artikkel. Mõlemad suhtuvad Tobias Kratzeri lavastusse negatiivselt. Lavastuse üldmulje edasiandmiseks on sobilik tsiteerida

Kollet: „Piinlik ei ole läbivalt, aga aeg-ajalt ikka ja jälle.“ (Kolle 2016a: 81). Piinlikkuse põhjuseks on aeg-ajalt ilmnev koomika. Ebaõnnestumine ei ole tingitud mängimiskultuurist ja esinejatest, vaid probleemide alge avaldub esteetikas ning sellest tulenevalt omakorda teatrimängu aspektis. Kolle leiab, et probleem teatrimängu aspektis ilmneb juba kommunikatsiooni tasandil ning laval nähtav ei haara publikut emotsionaalselt kaasa. Lavaline tegevus ei suhestu muusikaga. (samas: 80) Lavastusse toodi sisse meelevaldseid situatsioone, näiteks Aida vägistamine Ramfise poolt (samas: 81). Lavastaja ja kunstnik tahtsid tuua lavale midagi enda jaoks uut ja põnevat, kuid see ei kandunud lavale.

Kolle, määrates lavastuse kultuurikonteksti, märgib selle saksa nüüdisteatri peavoolu kuuluvaks, koos kõikide selles esinevate klišeedega (Kolle 2016a: 79). Levald annab oma artiklis, lavastuse kultuurikonteksti kasutades, lühikesi fakte teose ajaloost ja löike Verdi kirjadest.

Levald rõhutab esteetikast (lavakujundusest) tulenevat probleemi, mis mõjutab mängimiskultuuri ja teatrimängu kunstilist taset. Laval on kasutuses lahtine liiv. Väidetavalt testitud ja „ökoloogilise“ liiva udupeen tolm on nähtav ka publikule saalis. Liivatolm võib tekitada tundlikumale lauljale hingamisteede probleeme. (Levald 2016d: 80–81) Mingil hetkel koorile kaela langev liiv häiris laulmist ja raskendas dirigendi antud tempode haaramist (samas: 83). Levald on ka varem, näiteks seoses Vanemuise lavastusega „Carmen“, juhtinud tähelepanu lavastustes kasutatud võtete ja esteetika kohta, et need võivad osutada laulja häälele kahjulikuks (*vt ptk 2.1.2.1.1.*). Samuti on laval kasutatud liivale raske tähendust anda (samas : 81). Sellest tulenevalt võib öelda, et kunstiline tasand lavastuses ei funktsioneerigi.

Mängimiskultuuri ja kunstilise tasandiga seoses vaatlevad nii Kolle kui ka Levald oma artiklites osatäitmisi. Levald keskendub sellele pikemalt ja kahe nähtud koosseisu kaudu ning tal tõstatub taas „omade rakendamise“ teema.

Sündmuse esituspaiga aspektist on esiletoomist väärinud koori ebatraditsiooniline paigutus külgloozidesse. Tekkinud stereofooniline kõlaefekt (Levald 2016d: 83) oli positiivne ja lõi illusiooni helilooja soovitud suurest koorist. Positiivselt kajastab seda võtet ka Kolle.

TMK detsembriväljaandes ilmunud mastaapses, nelja ooperisündmust käsitlevas

artiklis on vaatluse all ka RO Estonia uuslavastus „Lendav hollandlane“. Lavastus tõstatab esteetika alase küsimuse – miks püütakse ooperilaval pöörata teosed pea peale, kasutades ilmtingimata uusi tõlgendamisviise ja tehes midagi „novaatorlikku“ (Levald 2016f: 77). Antud lavastuse tarbeks on loodud otsekui uus lugu. Autor tutvus „Lendava hollandlase“ klaviiriga, kuhu Wagner on märkinud tegelastele ka väga täpsed liikumisjuhised (samas: 78–79). Wagneri muusika ja tegelaste siseheitlused on nii mitmekülgsest kujundatud, et autori soovide eiramine peaks olema välistatud (samas: 79). Lavastusele kultuurikonteksti andmiseks vaatleb autor varem nähtud lavastusi nii sündmuse lokalisatsiooni kui ka esteetika poolelt. Autor puudutab ka mängimiskultuuri ja kunstilist tasandit (solistid, koor, orkester), kuid ülevaate puhul on rõhuasetus esteetikal ja selle problemaatilisusel.

Maikuu TMK-s leidis kajastamist aprillis Vanemuises esietendunud „Lucia di Lammermoor“. Artiklis antakse lühiülevaade lavastusest, kuid peamiselt keskendutakse uuslavastuse taustal Eesti oma solistide või külalislauljate kasutamise probleemile. „Omade rakendamise“ teema on põhjatu (Levald 2016g: 54). See kaasab mängimiskultuuri ja organisatoorset konventsiooni, mille piiril probleem asetseb. Artikli autor teeb mängimiskultuuri raames omapoolseid pakkumisi rollijaotuseks, lähtudes Eesti lauljatest. „Omade rakendamise“ ja noorte lauljate pealekasvu temast tulenevalt puudutatakse ka kaht kontsertettekannet ja noorte lauljate konkurssi. Autor vaatleb neid mängimiskultuurist ja kunstilisest tasandist lähtuvalt. Neist aspektidest lähtuvalt puudutatakse artiklis ka „Lucia di Lammermoori“ lavastuse osatäitjaid.

Vanemuise teatris novembrikuus esietendunud lühiooperid 2016. aasta detsembri TMK-s kajastamist ei leidnud. Neist lühiooperitest kirjutas Levald 2017. aasta veebruariväljaandes (Levald 2017: 73–81). Ilmumisajast lähtuvalt jääb lühioopereid puudutav kirjutis siinkohal lähema vaatluse alt välja.

2.1.2.1.3. Tudengite ooperilavastused

2016. aasta aprillis esietendusid kaks Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia (edaspidi EMTA) tudengite ooperilavastust. Lavastaja Saša Pepeljajev tõi EMTA ooperistuudioga välja lavastuse „Taim of the Opera“. Lavastusega, milles kõlavad aariad erinevatest ooperitest, anti EMTA kammersaalis kaks etendust. Estonia kammersaalis esietendus

tollal veel EMTA lavakunstikooli tudengi Laura Kalle lavastatud Benjamin Britteni kammerooper „Kruvipööre“. Lavastustest ülevaadet andev artikkel, mis puudutab ka muusikalise järelkasvu teemat, ilmus juuli-augusti topeltnumbris.

Artiklis antakse ülevaade „Taim of the Opera“ esteetilisest poolest, millesse kuuluv videokujundus funktsioneeris kunstilisel tasandil, mõjutades tugevalt vaatajal tähenduse loomet (Levald 2016c: 107). Esteetika aspektis leiab esiletõstmist ka kontsertlavastuse kava, mis oli viidud repetiitorite poolt staadiumini, kus lavastaja antud ülesanded noori lauljaid ei eksitanud (samas: 109). Mängimiskultuuri ja kunstilise tasandi raames on esile toodud paar silmapaistvat osatäitmist. Sündmuse esituspaik – EMTA kammersaal – kajastab organisatoorset konventsiooni, tuues esile EMTA kontserdisaali rajamise vajaduse.

Kammerooperi „Kruvipööre“ kultuurikonteksti hindab autor läbi varem nähtud lavastuse. Mängimiskultuuri ja kunstilise tasandi kaudu antakse ülevaade noorte lauljate esinemisest. Mainimisväärtne on orkestri paigutusest tingitud situatsioon – lauljad pidid dirigendiga kontakti hoidma külgmonitoride kaudu (Levald 2016c: 111).

Mõtiskledes tudengite lavastuste üle ja kaasates artiklisse sõnateatri üldpilti, jõuab autor muusikalavastajate juurdekasvu probleemini. Artikli lõpus tõstab ta esile kahte nähtud kontserti – lauluüliõpilaste eksamit ja konkurssi. Nende kajastamise kaudu tõstatub oratooriumikoori puudumise probleem. Sellest tulenevalt võib öelda, et kõnealuses artiklis on tugevalt esindatud organisatoorne konventsioon, mis puudutab kitsamas tähenduses nii muusikakõrgharidust pakkuvat asutust kui ka muusika olukorda Eesti kultuuriruumis laiemalt.

2.1.2.2. Uuslavastused välismaal

2014. aasta lõpus, 29. novembril esietendus Norra Rahvuslikus Ooperi- ja Balletiteatris Jüri Reinvere ooper „Peer Gynt“. Teater tellis teose Norra kuningriigi põhiseaduse 200. aastapäevaks. Ooperisündmuse olulisust illustreerib fakt, et esiettekandega seoses oli Norras visiidil tollane Eesti kultuuriminister Urve Tiidus. (Kultuuriministeerium) Ooperi lähtematerjaliks oli „Peer Gynti“ valinud Reinvere ise (Kolle 2015d: 81).

Eesti helilooja kirjutatud uut ooperit kajastav artikkel ilmus TMK-s alles 2015. aasta mais. Autor Kolle vaatas lavastuse seitsmendat etendust 2015. aasta jaanuaris. Artikkel

annab lavastusest ülevaate, kus põimitakse nii mängimiskultuur ja teatrimängu kunstiline külg kui ka tähendusloome tasand. Ilmneb mittehaaravast lavategevusest tingitud lava ja saali vahelise kontakti hoidmise probleem, mida kompenseerib muusika (Kolle 2015d: 75). Kolle arutleb põhjalikult lavastuse esteetika üle nii lavastusliku kui ka lavakujundusliku poole pealt. Kolle artiklis ilmneb metatekstuaalsus, kuna autor viitab Eestis ja mujal varem ilmunud arvustustele. Kommentaare lavastuse kohta jagavad samuti Norra Rahvusooperi kunstiline juht ja nimiosatäitja.

Artikkel kirjutati ka Helsingis 25. septembril 2015 esietendunud Claudio Monteverdi barokkooperi „Poppea kroonimine“ kohta. Lavastaja Vilppu Kiljunen oli neli kuud varem RO Estonias lavastanud Hindemithi „Cardillaci“, kuid lavastuse kajastamise ajendiks ei ole lavastaja seotus RO Estoniaga, vaid artikli autori isiklik tutvus dirigent Aapo Häkkineniga. Autor tutvustab Helsingi Barokkorkestrit (HEBO) ja dirigenti. Ühe osa kirjutisest moodustab vestlus dirigendiga, mis on põimitud muu tekstiosa vahele. Sellest tulenevalt võib öelda, et artiklis on esindatud mängimiskultuur, organisatsiooniline konventsioon ja kultuurikontekst. Esteetilisest küljest puudutatakse ka lavastaja lähenemist teosele ja lavakujundust. Positiivset äramärkimist leiab, et Kiljunen ei ole püüdnud ooperit ümber mõtestada, tuues selle tänapäevasesse konteksti või šokeerivasse vormi. Ainus „soomelik“ lisandus lavastusse oli huumor, mis kohati liikus vulgaarsuse piiril. (Fischer 2015: 81) Sündmuse esituspaik ehk lavastuse etendumine Soome Rahvusooperi Almi saalis leiab mainimist seoses esituspaiga väga halva akustikaga (samas), mis mõjutas mõnede lauljate puhul teatrimängu kunstilist tasandit. Lavastuse ülevaade keskendub enamjaolt mängimiskultuurile ja lähtub kunstilisest tasandist.

2.1.2.3. Ooperilavastused välismaistes teatrites

2016. aasta detsembri TMK-s ilmunud nelja ooperisündmust kajastavas mastaapses artiklis käsitleb Levald ühe vaadeldava lavastusena ka Läti Rahvusooperis nähtud Giacomo Puccini ooperit „Madama Butterfly“.

Lavastuse kultuurikonteksti hindamiseks meenutab autor varem nähtud lavastusi Eestis ja Riias. Antud juhul on kultuurikontekst tema jaoks oluline kuid ei anna piisavalt informatsiooni vaatluse all olevast lavastusest. Mainimisväärne on sündmuse esituspaik

ehk Riia ooperiteater, mille saalil on suurepärase akustika, mis toetab orkestrit (Levald 2016f: 88). Sellest tulenevalt leiavad mängimiskultuuri ja teatrimängu kunstilisel tasandil märkimist orkester ja dirigent. Lähema vaatluse all on artiklis ka solistid.

2.1.2.4. Kontserdid

18. novembril 2015 toimus Estonia kontserdisaalis Richard Straussi koomilise ooperi „Arabella“ kontsertettekanne. Teose ettekanne oli osa RO Estonia korraldatavast ooperite kontsertettekannete sarjast. (Veerg 2015b) „Arabellat“ käsitlev artikkel ilmus TMK 2016. aasta jaanuarikuises väljaandes. Autor kasutab kontsertettekannet võimalusena vaadelda RO Estonia repertuaariprobleeme ja külalissolistide kasutamist. Seega on artiklis tugevalt esitatud RO Estoniat puudutav organisatoorne konventsioon.

Levald lükkab artikli alguses teatud määral ümber väite, et teatrid üritavad tänapäeval vältida niinimetatud ABC-repertuaari (*vt ptk 1.3.3.*). RO Estonia repertuaari kuuluvad Bizet' „Carmen“ ja Verdi „Aida“, mis on esindatud ka Vanemuise repertuaaris (Levald 2016b: 62). Levald puudutab Tallinna Linnateatri kolme lavastust ja paari varasemat kontsertettekannet. Esiletõstmist leiab kahe koosseisu põhimõtte olulisuse probleem, mis asetub mängimiskultuuri ja organisatoorse konventsiooni piirile. Eeskujuks toob autor balleti, kus õiguste saamiseks peab teatril mitteametliku reeglina olema kaks tantsijate koosseisu. (samas: 66) Mängimiskultuuri raames teeb autor omapoolsed pakkumised rollijaotusteks. Vaatluse all on ka kolme „Arabella“ kontsertettekande solisti esinemise kunstiline tasand.

Artikli „Kontsertettekande plussid ja miinused. RO Estonia produktsiooni, Richard Straussi ooperi „Arabella“ näitel“ juures on ilmne, et kontsertettekanne, mida pealkirjas mainitud, on teisejärguline. Seda kinnitab ka autor artikli viimases lõigus, kus ütleb end olevat avaldanud kontsertettekandest põhjaliku analüüsi ajalehe Sirp 27. novembri väljaandes ega soovi ennast ajakirjas korrata (Levald 2016b: 66). Siit küsimus, miks ei pealkirjastatud artiklit teisiti?

12. novembril 2016 toimus Estonia kontserdisaalis Gaetano Donizetti ooperi „Anna Bolena“ kontsertettekanne, mis kuulus samuti RO Estonia korraldatavasse ooperite kontsertettekannete sarja. (Veerg 2016a) TMK 2016. aasta viimases väljaandes kontsertettekannet ei kajastatud.

Oktoobris 2016 ilmus RO Estonia korraldatavat Vana Tallinna ooperigalat käsitlev artikkel. Ooperigala kajastamisel lähtub autor Levald peamiselt mängimiskultuurist (solistid, isiklik repertuaar) ja teatrimängu kunstilisest tasandist (solistide esinemisveenvus ja vokaal). Levaldi kunstilise tasandi kirjeldus on väga spetsiifiline: hääli ja selle kasutus, kõla. Selle läbi toob autor esile ka mängimiskultuuri aspekti, mis nõuab solistidelt teatud omandatud oskusi konkreetsete partiide esitamiseks. Artikli lõpus tõstatab autor küsimuse RO Estonia laval Vana Tallinna retseptide põhjaliku tutvustamise eetilisusest (Levald 2016a: 87). Esitav repertuaar, ooperigala kava ehk kunstiline konventsioon, saab positiivse tagasiside – kava oli sisukas, esitusele tuli ka siin varem mitte kuulnud teoseid (samas: 84). Artiklis oli ooperigalale lisaks kajastatud ka RO Estonia muusikali „Viuldaja katusel“, mis žanrist tulenevalt siinkohal lähema vaatluse alla ei tule.

2.1.2.5. Muusikafestivalid

Eestis korraldatakse mitut festivali, kus etendatakse nii ooperilavastuste omaproduksioone kui ka külalislavastusi välismaalt. Eesti Kontsert korraldab Saaremaa ja Pärnu ooperipäevi ning Tallinna Filharmoonia Birgitta Festivali; üle aasta toimub PromFest.

2.1.2.5.1 Saaremaa ooperipäevad

Saaremaa ooperipäevad on igasuvine festival. 2015. aastal oli Saaremaa ooperipäevade peakülaline Teatro di Milano. 2013. aastal loodud uus Itaalia ooperiteater (SOP 2015: 6) andis Kuressaare Lossihoovi ehitatud ajutises ooperimajas kokku neli etendust. Ooperilavastustest tulid esitamisele Gioachino Rossini „Sevilla habemeajaja“, Giuseppe Verdi „Rigoletto“ ja Giacomo Puccini „Madama Butterfly“. Kuressaare Laurentiuse kirikus toimusid erinevad kontserdid. Festivaliprogrammi lõpetas Alexela ooperigala ja viimasel päeval toimunud lastegala. (samas: 8–9)

2015. aasta oktoobris ilmus TMK-s Saaremaa ooperipäevi puudutav artikkel, kuid sündmust kajastatakse vaid osaliselt. Artikli autor osales kolmel muusikasündmusel: W. A. Mozarti *Singspiel*'i „Bastien ja Bastienne“ ettekandel, Arsise käsikellade ansambli ooperimuusikaseadete esitamisel ja Soile Isokoski kontserdil Kuressaare Laurentiuse

kirikus (Levald 2015b: 90). Lavastus „Bastien ja Bastienne“ on Tallinna Muusikakeskkooli 51. lennu ooperiprojekt. Koolitööna valminu valiti festivali avama (SOP 2015). Antud ülevaates keskendub autor taas teatrimängu kunstilisele tasandile, põimides seda mängimiskultuuriga. Abiturientide ooperiprojektiga seoses ilmneb mängimiskultuuri kajastumine nende edasiste õpingute mainimises. Arsise käsikellade ansambli puhul ilmneb mängimiskultuur seoses kellade käsitlemisega, kuid kunstilisel tasandil on lähema vaatluse all solistidena üles astunud Rauno Elp ja Oliver Kuusik. Soile Isokoski kontserdikajastuses ilmneb mängimiskultuur, põimudes kunstilise tasandi kirjeldamisega, laulja tausta ja esinemisstiili mainimises. Kunstilise tasandiga seoti ka sündmuse esituspaik – kiriku akustika oli sobilik laulja häälele, esteetikas toodi esile kontserdi repertuaar. Ei konkreetsetes artiklis ega üheski teises TMK 2015. aasta numbris ei kajastatud Teatro di Milano lavastusi.

2016. aastal oli Saaremaa ooperipäevade peakülaline Wrocław'i ooperiteater Poolast. Ooperilavastustest tulid esitamisele Georges Bizet' „Pärlipüüdjad“, Giuseppe Verdi „Othello“ ja Karel Szymanowski „Kuningas Roger“. Kuressaare Laurentiuse kirikus toimus Poola soprani Ewa Traczi kontsert. Maailma-esiettekandele tuli uus eesti lühiooper – Ülo Kriguli „Swan Bone City“/ „Luigeluulinn“. Festivaliprogrammi lõpetas igal aastal toimuv Alexela ooperigala ja viimasel päeval toimuv lastegala. (SOP 2016: 10–11)

2016. aastal oli tähelepanuvääriv Saaremaa ooperipäevade avalavastus – uue eesti lühiooperi esiettekand. Ooperi ja selle žanrimääratluse üle arutletakse novembris ilmunud artiklis. Kas tegemist on ooperiga žanrimääratluse tõttu või seetõttu, et teose tellijaks oli ooperifestival? (Kolle 2016e: 58) Vastakaid arvamusi tekitanud lavastuse kajastamine on ootuspärane, sest uue eesti ooperi lavalejõudmine on sündmus iseenesest. Artiklis leiab käsitlemist mängimiskultuur (lauljad, orkester, tantsija), helilooja kontseptsioon, esteetika, prooviperioodi mõjutanud organisatoorne konventsioon ja sündmuse esituspaik (ooperitelk). Artikkel annab ülevaate lavastusest. Kuigi autor liigub oma kirjelduses teatrimängu kunstilisel tasandil, opereerib ta peamiselt tähenduse loome tasandil, kasutades analüüsis enda isiklikke järeldusi ja muljeid nähtust. Paraku ei kajastata konkreetsetes artiklis ega üheski teises TMK 2016. aasta numbris Wrocław'i ooperiteatri lavastusi.

Ilmunud artiklite põhjal võib öelda, et Saaremaa ooperipäevade kui tervikliku sündmuse kajastamine ajakirjas TMK on problemaatiline. Kuuväljaandes ilmuv artikkel võimaldaks mahult sisutihedat ja laia ülevaadet olulisest muusikasündmusest. Mõlema vaatluse all olnud aasta väljaannetes keskendutakse ainult väikesele osale festivaliprogrammist. Külalisteatrite lavastused aga ei leia üldse kajastamist. Levald tsiteeris seoses külalissolistide kaasamise ja teatrite omajõudude kasutamise probleemiga oma 2016. aasta maikuu artiklis dirigent Risto Joosti usutlust ajakirjale Elu Lood: „Eesti võidab sellest, kui oleme positiivses mõttes Euroopa läbikäiguhoov. /---/ Mida rohkem erinevaid muusikuid siit läbi käib, seda rohkem saame osa muusikamaailmast tervikuna /---/.“ (Levald 2016g: 52). See tsitaat ilmestab hästi ka külalissetenduste vajalikkust. Need võimaldavad saada laiemalt osa muusikamaailmas toimuvast ning eriti oluline on kajastada külalisteatrite lavastusi ajakirjas, mille maht võimaldab pikemaid kirjeldusi ja analüüse.

2.1.2.5.2. Pärnu ooperipäevad

2016. aasta juulis toimusid Pärnu ooperipäevad. 2003. aastast korraldatav festival oli algselt iga-aastane üritus, kuid aastatel 2013 ja 2015 festivali ei toimunud. 2016. aastal oli Pärnu ooperipäevade külaliseks Peterburi ooperiteater kahe lavastusega: Gaetano Donizetti „Peeter I ehk Vene tsaari uskumatud seiklused“ ja Rodion Štšedrini „Mitte ainult armastus“. Festivali kolmandal, viimasel päeval, toimus galakontsert. (POP)

TMK-s leiavad Pärnu ooperipäevad kajastamist oktoobrikuu väljaandes. Artiklis antakse ülevaade festivalil etendunud kahest seni Eesti publikule tundmatust teosest. Lühiülevaade antakse Donizetti ooperi ajaloost, mille lavastaja Juri Aleksandrov suutis fragmentide kaupa taastada (Levald 2016e: 75). Ooperi ajaloost ja sisutuvustusest lähtuvalt tekib lavastusele kultuurikontekst. Mängimiskultuuri ja teatrimängu kunstilisel tasandil vaadeldakse solistide esinemist. Teise lavastuse, Štšedrini ooperi kultuurikonteksti tekitab autor teose ajaloo lühiülevaate ning isiklike mälestuste kaudu. Lavastuse puhul puudutab artikkel mängimiskultuuri ja teatrimängu kunstilisel tasandil toimuva esinejate vaatluse kõrval ka esteetikat.

2.1.2.5.3. PromFest

2015. aastal toimus üle aasta, paarituarvulise aasta varasuvel korraldatav Pärnu Rahvusvaheline Ooperimuusika Festival PromFest. 2005. aastast korraldatav festival on välja kasvanud Klaudia Taevi nim. rahvusvahelisest noorte ooperilauljate konkursist. Noorte lauljate festivali raames lavastatakse uued ooperiproduksioonid, mille peaosades on konkursi varasemate aastate parimad lauljad (PromFest). 2015. aastal valmis koostöös Vanemuise teatriga Verdi „Aida“ lavastus (vt *ptk 2.1.2.1.1*). PromFesti puudutavaid artikleid TMK-s ei ilmunud.

2.1.2.5.4. Birgitta Festival

2005. aastast korraldataval Birgitta Festivalil toimus muusika- ja tantsulavastuste kõrval 2015. aastal üks ooperietendus - Madis Nurmsi lavastatud Verdi „Aida“. Tegemist oli Vanemuise teatri ja Pärnu Rahvusvahelise Ooperimuusika Festivali *PromFest* varem esietendunud koostööprojektiga. Birgitta Festivali programmis on koostööprojektis osalejaks märgitud ka Birgitta Festival. (Birgitta) Festivalidel ette kantud ooperilavastus esietendus Vanemuise teatri väikeses majas (vt *ptk 2.1.2.1.1., 2.1.2.5.3.*). 2015. aasta sügisest kuulub lavastus Vanemuise repertuaari (Vanemuine 1).

Birgitta Festivali puudutavaid ooperiteemalisi artikleid TMK-s ei ilmunud. Kajastamist ei leidnud ka fakt, et teatri statsionaaris valminud lavastust esitati kahel Eestis toimunud festivalil.

2016. aasta Birgitta Festivalil etendus kaks ooperit. The Black Cat Opera Company Suurbritanniast tõi koostöös Eesti Riikliku Sümfooniaorkestriga (ERSO) lavale Wolfgang Amadeus Mozarti „Cosi fan tutte“. Valgevene Riiklik Ooperi- ja Balletiteater etendas festivalil Pjotr Tšaikovski „Jevgeni Oneginit“. Festivali omaproduksioonina esitati W. A. Mozarti ühevaatuseline muusika- ja draamalavastus „Reekviem ... ja elu enne“. (Birgitta)

Birgitta Festivalist on juttu detsembris ilmunud mastaapses artiklis, mis käsitleb lisaks festivalile ka veel kolme 2016. aastal aset leidnud ooperisündmust. Festivalil esitatust on artiklis vaatluse all omaproduksioon „Reekviem ... ja elu enne“ ning

Valgevene Riikliku Ooperi- ja Balletiteatri lavastus „Jevgeni Onegin“. Muusika, millel omaproduksioon põhines, oli W. A. Mozarti „Reekviem“. Lavastuse žanrimääratlus kinnitab lavastuse muusika- ja draamalavastusena. (Levald 2016f: 72) Kuna tegemist ei ole ooperižanri lavastusega, jääb selle kajastamine siinkohal lähema vaatluse alt välja.

„Jevgeni Onegini“ puhul toob autor esile mängimiskultuuri ehk Eesti publikule tuttavaid lauljaid. Loomulikult puudutab ta ka mängimiskultuuri ja teatrimängu kunstilise tasandiga seoses osatäitjate sooritusi nähtud etendusel. Kaua mängitud lavastuse puhul on tegemist nii-öelda restaureeritud lavastusega, mis ilmutas nii kujunduslikult kui ka sisuliselt kulumise märke (Levald 2016f: 75). Samas annab fakt lavastuse restaureeritusest sellele kultuurikonteksti ja teatud ootused. Lavastus on kaua repertuaaris püsinud olulisuse tõttu tegijatele või publikuhuvist tulenevalt.

2.1.2.6. Teatritevahetus

2016. aasta oktoobris vahetasid RO Estonia ja Moskva Helikon-Opera omavahel lavad. RO Estonia mängis Moskvast Charles Gounod' ooperit „Faust“, Eduard Tubina balletti „Kratt“ ja toimus ooperigala. Helikon-Opera andis Estonia laval kaks etendust Nikolai Rimski-Korsakovi ooperiga „Tsaari mõrsja“ ja toimus ooperigala. (Veerg 2016b) Seda „Tsaari mõrsja“ lavastust on Eestis varem mängitud Pärnu ooperipäevadel 2008. aastal (Levald 2016f: 83). Helikon-Opera külalisetendusest on juttu detsembris ilmunud mastaapses artiklis, mis puudutab kokku nelja ooperisündmust.

Artiklis tõstetakse esile lavastuse esteetikat. Arvestatud on autori remarke ja lavakujundused olid ajastutruud (Levald 2016f: 83). Kultuurikonteksti andmiseks annab Levald ülevaate teose varasematest lavastustest Eestis. Mängimiskultuuri ja teatrimängu kunstilise tasandi esiletoomisel kõrvutatakse solistide ülesastumisi etenduses ja ooperigalal.

2.1.2.7. Aastapäevad

Ei saa eeldada, et kuuväljaandes leiaksid kajastamist kõik aastapäevad. Päeva- ja nädalaväljaannetel on selleks paremad võimalused. Samas võimaldaks ajakirjanumbri suurem maht kajastada põhjalikult kõige olulisemaid aastapäevi.

2015. aastal möödus 95 aastat bariton Georg Otsa sünnist. Sünniaastapäeval

korraldas RO Estonia galakontserdi, kus lisaks oma teatri solistidele, koorile, orkestrile ja Eesti Rahvusballeti tantsijatele esinesid ka külalissolistid Moskvast ja Soomest. Ettekandele tuli Georg Otsa repertuaari kuulunud helilooming. Seda sünniaastapäeva tähistati samuti baritoni sünnilinnas Peterburis kontserdiga Maria Teatri kontserdimajas. (Sule 2015) Ajakirjas TMK ei ilmunud ühtki Georg Otsale pühendatud artiklit.

Oma 150. aastapäeva tähistasid Estonia Selts ja Vanemuise Selts. Estonia Seltsi korraldatud galakontserdil esinesid RO Estonia solistid, orkester, koor ja Eesti Rahvusballeti tantsijad. Galakontserdil astusid üles ka bass Jaakko Ryhänen Soomest ja Estonia Seltsi segakoor. (Veerg 2015a)

Vanemuise Seltsi juubelipidustused olid Estonia Seltsiga võrreldes tagasihoidlikud (Hanson 2015). Kummagi Eesti kultuuriloos olulise tähtsusega seltsi tähtpäev ei leidnud meedias piisavalt tähelepanu (Veidemann 2015). TMK-s ilmus Estonia Seltsi juubelile pühendatud ajalooülevaateline artikkel, mis keskendus seltsi ja teatri kujunemisele. Lavastuse ülevaatelisest ja retseptsiooni aspektist puudutatakse artiklis Adalbert Wirkhausi operetti „Jaaniöö“. (Paalma 2015: 77–89) Ooperisündmuse mõistest lähtuvalt saab öelda, et ajaloo ülevaate kaudu on artiklis esindatud organisatoorne konventsioon.

2.1.3. Poleemika

Poleemika kategooria alla paigutuvad teatripraktika tutvustus ja probleemartikkel, mille ilmumine ajakirjas on erandlik. 2015. ja 2016. aastal ilmus TMK-s kaks sellesse kategooriasse kuuluvat artiklit.

2.1.3.1. Teatripraktika ja selle muutumine ajas

2016. aastal ilmus TMK-s ooperit puudutav teatriteoreetiline artikkel *blackface*'i kasutamisest lavagrimmis. *Blackface* on praktika, kus valge artist muudetakse lavagrimmi abil mustanahaliseks (Nurms 2016: 66). Artikkel annab ülevaate selle teatripraktika ajaloost, päritolust ja kasutamisest tänapäeval. Näiteid toob autor nii Eesti kui ka välismaa lavastustest. Tegemist on esteetika asetamisega kultuurikonteksti, milles see võib tänapäeval mõjuda rassistlikuna. Autor arutleb, kas tumeda grimmi kasutamine Verdi „Aidas“ ja „Othellos“ on tänapäeval põhjendatud.

Artiklis toob autor Madis Nurms esile ka enda lavastatud Vanemuise–PromFesti

„Aida“. Tegemist on lavastusega, mille kajastamine TMK-s on olnud peaaegu olematu (vt *ptk 2.1.2.1.1.*). Nurms toob esile isikliku esteetika, millest tema lavastus lähtus.

„Aidas“ nõgise grimmi kasutamine ei ole nõue. Nimategelase rassiline kuuluvus ei tule ooperi tekstis kordagi kõne alla (Nurms 2016: 71). Nurms lähtus lavastust luues eeldusest, et vaataja samastub tegelastega. Seetõttu oli eesmärk rõhutada Aida ja tema isa Amonasro läänelikku välimust. Aida kostüüm viitab Michelle Obamale, Jackie Kennedyle ja Cambridge'i hertsoginnale. Amonasro puhul on kasutatud nii kujunduslikke kui ka lavastuslikke viiteid Churchillile, Stalinile ja Bismarckile. (samas: 72) Nahavärvist olulisem on vastandus – meie ja võõrad.

Teatripraktika muutumine ajas, konkreetselt seoses Eesti kultuuriruumiga, leiab kajastamist ka artiklis „Rahvusooperi vastuolu – maailmatase või eesti laulja?“. Järgnevas alapeatükis lähema vaatluse alla tulevas artiklis mainitakse teatripraktikasse puutuvalt vana töökorraldust, mille järgi oli lavastustel mitu koosseisu. Teise või kolmandasse koosseisu kutsuti noori lauljad, kelle jaoks oli tegemist ka omamoodi õppeprotsessiga. (Prommik 2016: 69) Tänapäeval ei peeta võimalikuks õpetada veel kahte koosseisu välja, neile seejuures tööd andmata (samas: 72). Antud teatripraktika muutumine ajas on probleem, mis on seotud professionaalsete muusikute erialase arenguga.

2.1.3.2. Külalissolistide kaasamine lavastustes – poolt ja vastu

2016. aasta oktoobri TMK avaldas artikli „Rahvusooperi vastuolu – maailmatase või eesti laulja?“, mis võtab kokku Klassikaraadio 3. septembri saate „Helikaja“, mida inspireeris Paide arvamusfestivalil toimunud vestlusring „Muusikateatrite järelkasv – kelle mure?“ (Prommik 2016: 68). Artiklis tõstatuvad nii mängimiskultuuri kui ka organisatoorse konventsiooniga seotud probleemid.

Laulja ja vokaalpedagoog Pille Lill tõdeb, et Eestis on palju koolitatud professionaalseid muusikuid, kes on vabakutselised, vähehõivatud või töötud, ja kes kaotavad ligikaudu viie aastaga oma professionaalsuse (Prommik 2016: 70). Lill leiab probleemse olevat ka lavastuste väljatoomise ühes koosseisus (samas: 69). Ühe koosseisu probleemset on TMK artiklites esile toonud ka Levald.

Lauljad omandavad mängimiskultuuri alla kuuluvad oskused ja reeglid koolis, kuid

profession omandatakse teatris. Seetõttu on lauljal oluline leida endale tööalane rakendus. Mängimiskultuuri alla paigutub ka laulja repertuaar, mis lähtub vokaalsest sobivusest ja võimekusest ning täieneb aja jooksul. Sellest tulenevalt võivad oma laulja ja külalisesineja olla samal tasemel, kuid määravaks saab mõni pisike detail.

Artiklis tuuakse esile, et RO Estonia nõukogus ei ole piisavalt inimesi, kes oleks muusikaerialal kompetentsed. Nõukogu on teatri otsene juhtkond (Prommik 2016: 70), kuid teatris on olemas ka loomenõukogu (samas: 71). Ükski nõukogu ei saa loomingulisele juhile vetot panna (samas). Loomingulistest plaanidest lähtuvalt võib tõstatada ka külalissolistide kasutamise teema, kui teatris puuduvad rollidele sobivad lauljad. Organisatoorse konventsiooni alla kuulub lisaks teatri juhtimisele ka asutuse finantsiline võimekus. Ei saa eeldada, et teater on võimeline võtma palgale kõik soovijad, kuid ei saa ka eeldada, et kõik Eesti lauljad soovivad asuda Rahvusoperisse tööle. Finantsilise poole pealt on samas selge, et külalisesinejate honorarid on kõrgemad ning peavad olema välismaa etendusasutustega konkurentsivõimelised.

Laulja, RO Estonia välissuhete juht ja EMTA vokaalpedagoog Helen Lepalaan ütleb, et välissolistide taset näha on arendav, mitte aga lõhestav või traagiline (Prommik 2016: 72). Lauljal on võimalik areneda ka läbi teistsuguse mängimiskultuuri nägemise. RO Estonia nõukogu juhi Arne Miku sõnul peab Rahvusoper tagama kvaliteedi, et olla lähedalasuvatele ooperiteatritele vääriline konkurent; rahvus ei mängi tänapäeval rolli (samas: 71). Artiklis tsiteerib vestlusringis osalenud vokaalpedagoog ja publitsist Levald RO Estonia direktorit Aivar Mäed: „Mul pole plaanis luua mingit rahvuslikku teatrit.“ (samas: 69). Siinkohal tõstatub küsimus: kas valdavalt eesti lauljate kasutamine tähendab konkurentsivõime vähenemist ja rahvusliku teatri sildi omastamist?

TMK 2016. aasta artiklites jookseb varasemalt mitmes kohas läbi külalissolistide kaasamise teema. Küsimus ei tundu olevat mitte niivõrd selles, kas külalissoliste kasutada, vaid selles, millises mastaabis neid kaasata. Peamine külalissolistide teemal arutleja on Levald. Teema tõstatus juba 2015. aastal Vanemuise teatri lavastust „Carmen“ puudutavas artiklis (vt *ptk 2.1.2.1.1.*). Lavastus toodi välja ühe koosseisuga ning peaosi laulsid külalissolistid Venemaalt, Ungarist, Lätist ja Prantsusmaalt. Eestis on palju häid lauljaid, kellel ei ole piisavalt rakendust. Finantsilisest aspektist on külalissolistide kasutamine kindlasti ka kallim, sest nende nõutavad honorarid on

suuremad (Levald 2015a: 66). 2016. aasta jaanuaris käsitleb Levald külalissolistide teemat Richard Strauss'i ooperi „Arabella“ kontsertettekande taustal (*vt ptk 2.1.2.4.*).

Fakt, et Levald igal võimalusel tõstatab teema „külalissolistid vs omad solistid“, leiab kinnitust 2016. aasta oktoobris ilmunud artiklis. Seoses Vana Tallinna ooperigalaga leiab positiivset esiletõstmist tõdemus, et kuuest solistist olid ainult kaks külalised. (Levald 2016a: 84) Levald teadvustab, et tegemist on tema juhtmotiiviga (Levald 2016b: 66). Oma artiklites tõstab ta siiski probleemi igal võimalusel esile.

Lavastustes vähese külalissolistide rakendamise eeskujuks võiks võtta 2016. aasta jaanuaris ilmunud persooniloost Krefeld-Mönchengladbachi teatri, mille peadirigent on Mihkel Kütson. Kolle artiklis räägib teatri ooperidirektor Andreas Wendholz teatri töökorraldusest – soovist olla ansambliteater, oma lauljate arengu soodustamisest ja sellest tulenevalt ka püüdest võimalikult palju kasutada oma soliste. Spetsiifiliste hääleliikide puhul, nt kangelastenor, keda püsitrupis ei ole finantsiliselt mõtet hoida, kasutatakse külalisesinejaid. (Kolle 2016b: 59) 2016. aasta mais tõstatab Levald külalissolistide teema Vanemuise uuslavastust „Lucia di Lammermoor“ puudutavas artiklis, kus viitab samuti Krefeld-Mönchengladbachi liitetrile ja kõnealusele persooniloole. Teater, kes ei saa endale finantsiliselt lubada maailmastaaride kaasamist, kasvatab oma teatris võimekaid lauljaid läbi võimaluste ja repertuaari. (Levald 2016g: 53–54) Erinevalt Krefeld-Mönchengladbachi teatrist kasutab Bonni ooper palju külalislauljaid (Kolle 2015b: 57). Seega ei ole tegemist Saksa ooperiteatrites levinud praktikaga trupi organiseerimisel.

Kui teatri solistide hulgas ei leidu sobivat lauljat konkreetsesse rolli, oleks võimalus anda külalissolisti kaasamise asemel osatäitmine sobivale inimesele teatri ooperikoorist. RO Estonia puhul on üheks koorist esile tõusnud lauljaks Olga Zaitseva, keda premeeriti 2015. aasta Eesti teatriauhindade jagamisel Kristallkingakese auhinnaga (Teatriliit). Tsiteerides Levaldit: „/---/ kus on siis maailmas see paik, kus saavad end proovile panna meie oma lauljad?“ (Levald 2016b: 63). Zaitseva on väga karismaatiline laulja, kes vääriks teatris solistikohta. Ooperikoori koosseisus on kindlasti veel mitmeid võimekaid lauljaid, kes suudaksid vajadusel esineda solistirollis. Tõstatub küsimus, kas külalislaulja kutsumine on alati õigustatud.

2.2. Artiklite autorid

Lisas 2 tabelites 3 ja 4 on esitatud ajakirjas TMK aastatel 2015 ja 2016 ilmunud artiklite autorid, kelle hulgast tõusevad esile kaks nime. Tabelite põhjal võib öelda, et ooperisündmuste kajastamine ajakirjas toetub peamiselt kahe autori artiklitele.

Lisas 2 esitatud tabelist 3 selgub, et peamine ooperist kirjutaja 2015. aastal oli Kolle, kellelt ilmus 5 artiklit, sh kaks septembri väljaandes. Levaldilt ilmus 2 artiklit. Viielt autorilt ilmus üks ooperiga seonduv artikkel. Autoreid on 2015. aastal rohkem kui 2016. aasta väljaannetes (vt lisa 2, tabel 4).

Lisas 2 esitatud tabelist 4 selgub, et 2016. aastal kirjutas ooperist peamiselt kaks isikut – Kolle ja Levald. Levaldilt ilmus 7 artiklit, sh oktoobri väljaandes kaks. Kollelt ilmus 5 artiklit – sama palju kui eelneval aastal. Ühe artikliga on tabelis esindatud kaks inimest, mis on kolme isiku võrra vähem kui 2015. aastal (vt lisa 2, tabel 3).

Tabelitest 3 ja 4 ilmneb ooperivaldkonnaga seotud artiklite autorite vähesus (9). Enamik autoreid on avaldanud ainult ühe artikli. Peamised TMK-s ilmutate artiklite autorid on Kolle ja Levald. 2015. ja 2016. aastal ilmus Kollelt kokku 10 artiklit, Levaldilt 9 artiklit. Kahel aastal trükitud 26 ooperiga seonduvast artiklist pärines 19 (73%) nendelt kahelt autorilt.

Tsiteerides TMK 2015. aasta novembris ilmutud artiklit barokkooperist: „/---/ Eestis tundub olevat vähe muusikast kirjutajaid, vanamuusikast kirjutajaid veel vähem, siis tulebki mängijail endil kirjutada, paratamatult oma tuttavatest-kolleegidest, ja vahel pannakse seda pahaks.“ (Fischer 2015: 77). Ooperivaldkonnast kirjutajate vähesus on üldteada, ka väljaspool ajakirja TMK. Peamiste kriitikute ja sündmuste kajastajatena ajalehtedes võib nimetada Alvar Loogi, Kristel Pappelit ja Harry Liivrandat.

Millest tuleneb ooperit arvustavate ja valdkonnast kirjutavate inimeste vähesus? Helilooja Jüri Reinvere on öelnud, et heal kriitikul on vaja kogemust, haridust ja häälekandjat. Haridus ei tähenda siinkohal erialase hariduse olemasolu, muusikateaduslike terminite teadmist, vaid üldharidust (haritust). Oskus näha erinevate

nähtuste vahelisi seoseid tuleb kogemuste kaudu. Ooperite arvustamise juures on oluline omada vähemalt minimaalseid teadmisi ooperitootmise tsüklis ja teatrisüsteemi toimimisest. Probleem kultuuriajakirjandusega ja võimekate kirjutajate puudus on aktuaalne ka mujal Euroopas. (Reinvere 2015) Muusikateadlase Kristel Pappeli sõnul oleneb kriitiku kunst oskusest lugeda ja kuulata etendust, pannes tähele olemasolevat, nähtamatut ja puuduvat (Pappel 2015).

TMK ooperiga seonduvate artiklite autorite vähesus on ilmne, kuid võib tõdeda, et kahe peamise autori lähenemised ooperisündmusele on erinevad ja sellest tulenevalt ajakirja üldpilt veidi mitmekesisem. Levald opereerib oma artiklites peamiselt mängimiskultuuri ja kunstilisel tasanditel, keskendudes põhiliselt lauljate vokaalsele esitusele. Sealjuures kasutab autor artikleid talle muret tegevatele probleemidele tähelepanu juhtimiseks. Kolle opereerib oma artiklites esteetika, mängimiskultuuri ning kunstilise ja tähenduse loomise tasanditel, mille tulemusena tekkiv ülevaade on laiahaardelisem ja katab rohkemaid ooperisündmuse aspekte.

Kokkuvõte

Aastatel 2015 ja 2016 ilmus ajakirjas Teater. Muusika. Kino kokku 336 artiklit, millest 26 olid ooperiga seonduvad. Protsentuaalselt on see 7,7% artiklite koguarvust.

Ajakirjas ilmusid artiklid, mis tutvustavad ooperižanriga seotud professionaalseid muusikuid. Kahe vaatluse all olnud aasta vältel ilmus ajakirjas kokku kaheksa persoonilugu. Pooled artiklitest ilmusid artiklisarja „Eesti muusikud Saksamaal“ raames. Artiklisarjaga on võimalik seostada veel kahte persoonilugu ja üks persoonilugu portreerib Austrias resideeruvat eesti muusikut. TMK persoonilugude põhjal võib järeldada, et ajakiri paneb rõhku saksakeelses kultuuriruumis resideeruvate ja töötavate muusikute tutvustamisele. Persoonilugude jaoks vaadatud lavastuste kaudu antakse ülevaade mujal maailmas toimuvast ja organisatoorse konventsiooni esiletoomise läbi tutvustatakse teatrisüsteemi toimimist võõrsil.

2015. ja 2016. aastal esietendus RO Estonias ja Vanemuises kokku kaheksa uut ooperit (sh kaks lühiooperit, mida etendatakse koos ühel õhtul). Peaaegu kõik uuslavastused leiavad ajakirjas kajastamist. RO Estonia „Aida“ puudutavaid artikleid ilmus isegi kaks. Vanemuise lühioopereid kajastav artikkel ilmus 2017. aasta veebruaris ja jäi seetõttu lähema vaatluse alt välja. Puudulik kajastus hõlmas Vanemuise ja PromFesti ühisprojektina lavale tulnud „Aida“ lavastust.

Artiklitest ilmneb RO Estonia ja Vanemuise repertuaari teatav kattuvus. Mõlema teatri repertuaari kuuluvad Bizet' „Carmen“ ja Verdi „Aida“. Kuna ooperiteatrid püüavad tänapäeval hoida repertuaari võimalikult eriilmelisena ja vältida niinimetatud ABC-repertuaari: „Aida“–„(Madama) Butterfly“–„Carmen““, on antud kokkulangevus eraldi ära märkimist vääriv. Eriti arvestades statsionaarsete ooperiteatrite vähesust Eestis.

Paari erandiga leidsid ajakirjas kajastamist enamik olulisi ooperisündmusi. Ooperisündmuste kajastamise problemaatilisus ilmneb seoses muusikafestivalide kajastamisega. Saaremaa ooperipäevade puhul keskendutakse mõlema vaatluse all olnud aasta väljaannetes ainult väikesele osale festivaliprogrammist. Festival kui terviklik

ooperisündmus kajastamist ei leia. Ülevaateartikkel kirjutati ka festivalil esietendunud uuest eesti ooperist. Välismaiste külalisteatrite lavastused ei leia aga üldse kajastamist. Ajakirjas ei kajastatud 2015. aastal toimunud PromFesti ega Birgitta Festivali, kuid 2016. aastal kajastati nii Pärnu ooperipäevi kui ka Birgitta Festivali. PromFestil ja Birgitta Festivalil etendati 2015. aastal ühte ja sama lavastust – Vanemuise statsionaaris teatri ja PromFesti koostööna valminud „Aidat“. Kuna festivale ajakirjas ei kajastatud, leiab veelkord kinnitust, et üks uuslavastus Eesti teatris jäeti ajakirjas kajastamisest kõrvale.

2015. aastal leidsid aset kaks olulist ooperiga seonduvat aastapäeva, mille kajastamine ajakirjas oli nõrk või olematu. Oma 150. aastapäeva tähistasid Vanemuise Selts ja Estonia Selts. Vanemuise Seltsi tähtpäeva ei kajastatud ajakirjas üldse, Estonia Seltsist ilmus ajalooülevaateline artikkel. Georg Otsa 95. sünniaastapäev ajakirjas kajastamist ei leidnud. Ei saa eeldada, et kuuväljaandes leiavad kajastamist kõik tähtpäevad, samas võimaldaks ajakirja suurem maht kajastada olulisi tähtpäevi põhjalikumalt.

Artiklites kajastatud ooperisündmuste põhjal võib öelda, et RO Estoniaga seotud sündmuste kajastatavus ajakirjas on võrreldes Vanemuise teatriga parem. Erinevus teatritega seotud sündmuste kvantiteedis ei ole siiski drastiline.

2016. aastal ilmus ajakirjas mahukas artikkel *blackface*'i (valge artisti muutmine lavagrimmi abil mustanahaliseks) teatripraktikast. Artikkel annab ülevaate selle teatripraktika ajaloost, päritolust ja kasutamisest tänapäeval. Autor Madis Nurms kasutab ühe näitelavastusena ka enda lavastatud Vanemuise-PromFesti „Aida“ esteetikat, mis muidu ajakirjas kajastamist ei leidnud. Artiklist ilmneb probleem, mille ees tänapäeva teatrid seisavad – kasutada aegade jooksul kinnistunud teatripraktika võtet, mis võib mõjuda rassistlikuna, muuta lavastuskontseptsiooni ja esteetikat või lähtuda juba rollijaotuse protsessis lauljate rassilisest kuuluvusest.

Probleemartiklina ilmus „Rahvusoooperi vastuolu – maailmatase või eesti laulja?“, mis kujutas endast vestlusringi kokkuvõtet külalissolistide kasutamise vajalikkusest ja õigustusest. Tegemist on nii mängimiskultuuri kui ka organisatoorset konventsiooni puudutava probleemiga. Teema „omade rakendamine“ on mitmel korral tõstatunud ajakirja 2016. aasta artiklites ooperisündmuste ülevaadete taustal. Peamine

külalissolistide teemal arutleja on Levald, kes tõstas selle juba 2015. aastal seoses Vanemuise lavastusega „Carmen“. Artiklist ilmneb Eesti professionaalsete muusikute vähesuse hõivatus ja töötuse probleem.

Olles vaadelnud ajakirjas avaldatud artikleid ja kasutades Sauteri ooperisündmuse mõistele kohandatud teatrisündmuse mudelit, võib öelda, et artiklites kajastatakse küllaltki palju samu aspekte, kuid see varieerub ka autorite kaupa. Ooperisündmustele luuakse kultuurikontekst, millele sündmus asetub. Kultuurikonteksti loomine võib põhineda teose ajalool, varasematel lavastustel, autorile isiklikult olulistel sündmustel või paralleeli loomise kaudu mõne teise kultuuriruumi traditsioonidega ja valitseva esteetikaga. Organisatoorset konventsiooni, sündmuse lokaliseerimise ja esteetikat kajastatakse vastavalt vajadusele. Mõnikord toetatakse artikli siseselt varem avaldatud artiklitele ehk esindatud on metatekstuaalsus.

Laialdasemat kasutamist leiab mängimiskultuuri ja teatrimängu kunstilise tasandi kirjelduse kasutamine ooperisündmuste ülevaates. Teatrimängu tähenduse loomise tasand, milles kajastub autori hinnang ja laval nähtu sümbolne tähendus, on vähem levinud. Nende kasutamine sõltub autori isiklikust stiilist ja siinkohal on võimalik teha kahe peamise autori kohta üldistusi. Tiiu Levald opereerib oma artiklites peamiselt mängimiskultuuri ja kunstilisel tasandil, keskendudes põhiliselt lauljate vokaalsele esitusele. Liis Kolle opereerib oma artiklites esteetika, mängimiskultuuri ning kunstilisel ja tähenduse loomise tasandil, mille tulemusena tekkiv ülevaade on laiahaardelisem ja katab rohkemaid ooperisündmuse aspekte.

Artiklitest ilmneb autorite vähesuse probleem. Kokku avaldas 2015. ja 2016. aastal artikleid üheksa inimest. Enamik autoreid on avaldanud ainult ühe artikli. Esile tõusevad autorite hulgast kaks nime – Tiiu Levald ja Liis Kolle, kellelt ilmusid vastavalt üheksa ja kümme artiklit. Seega pärines kahel aastal trükitud 26 ooperiga seonduvast artiklist 19 (73%) nendelt kahelt autorilt. Sellest tulenevalt võib väita, et ooperisündmuste kajastamine ajakirjas toetub peamiselt kahe autori artiklitele.

Ajakirjas Teater. Muusika. Kino aastatel 2015 ja 2016 ilmunud artiklite põhjal võib öelda, et kirjutistes peegeldub Eesti ooperisündmuste ja -süsteemi tegelik olukord. Kajastamist leiavad peaaegu kõik sündmused. Tähelepanu juhitakse, ka sündmuste kaudu, valdkonnas esinevatele probleemidele

ja kitsaskohtadele. Ajakiri Teater. Muusika. Kino panustab laiema diskussiooni tekkesse.

Analüüsitavad allikad

Fischer, Saale 2015. „Poppea kroonimine“ ja päev Helsingis. – Teater. Muusika. Kino november, lk 76–83.

Kabonen, Irene 2015. Persona grata Koit Soasepp. – Teater. Muusika. Kino veebruar, lk 123–128.

Kolle, Liis 2015a. Eesti muusikud Saksamaal I. Nürnbergi Riigiteatri peakoormeister Tarmo Vaask. – Teater. Muusika. Kino märts, lk 52–65.

Kolle, Liis 2015b. Eesti muusikud Saksamaal II: bass Priit Volmer Bonni Ooperi solistina. – Teater. Muusika. Kino juuni, lk 49–60.

Kolle, Liis 2015c. Hindemith, Schlemmer, Bauhausbühne. – Teater. Muusika. Kino september, lk 62–71.

Kolle, Liis 2015d. Peer Gynt ja meie. – Teater. Muusika. Kino mai, lk 72–81.

Kolle, Liis 2015e. Persona grata Kristiina Poska. – Teater. Muusika. Kino september, lk 123–128.

Kolle, Liis 2016a. Aida kui painaja. – Teater. Muusika. Kino aprill, lk 78–84.

Kolle, Liis 2016b. Eesti muusikud Saksamaal III: Krefeld-Mönchengladbachi teatri peadirigent Mihkel Kütson. – Teater. Muusika. Kino jaanuar, lk 52–61.

Kolle, Liis 2016c. Eesti muusikud Saksamaal IV. Bariton Lauri Vasar Hamburgi ja Berliini Riigiooperis. – Teater. Muusika. Kino märts, lk 58–65.

Kolle, Liis 2016d. Multitalent Katrin Lehismets. – Teater. Muusika. Kino mai, lk 59–69.

Kolle, Liis 2016e. Nagu luik, haug ja vähk ehk mis värk eesti heliloojatel nende luikedega on Ülo Kriguli näitel. – Teater. Muusika. Kino november, lk 58–66.

Levald, Tiiu 2015a. „Carmen“ Vanemuises. – Teater. Muusika. Kino juuni, lk 61–66.

Levald, Tiiu 2015b. Kolm pilku Saaremaa ooperipäevadele 2015. – Teater. Muusika. Kino oktoober, lk 90–94.

Levald, Tiiu 2016a. Kas mõistame ja väärtustame kahe näoga Januse võimalusi? – Teater. Muusika. Kino oktoober, lk 80–87.

Levald, Tiiu 2016b. Kontsertettekande plussid ja miinused. RO Estonia produktsiooni,

- Richard Strauss'i ooperi „Arabella“ näitel. – Teater. Muusika. Kino jaanuar, lk 62–66.
- Levald, Tiiu* 2016c. Kuidas eristada totrust ja tähendust? – Teater. Muusika. Kino juuli–august, lk 106–116.
- Levald, Tiiu* 2016d. Lavastus kui pusle, kus osised lootusetult sassis. Giuseppe Verdi „Aida“ Rahvusoperis Estonia. – Teater. Muusika. Kino märts, lk 78–84.
- Levald, Tiiu* 2016e. Lavastaja Juri Aleksandrovi fantaasiad. Pärnu ooperipäevad 2016. – Teater. Muusika. Kino oktoober, lk 74–79.
- Levald, Tiiu* 2016f. Ooperimaailmast siit ja sealt. – Teater. Muusika. Kino detsember, lk 72–89.
- Levald, Tiiu* 2016g. Rõõm ja kurbus tänase melomaani elus. Omadest ja võõrastest „Lucia di Lammermoori“ uuslavastuse taustal. – Teater. Muusika. Kino mai, lk 52–58.
- Maripuu, Anne-Liis* 2015. Robert Wilsoni visioonid. – Teater. Muusika. Kino mai, lk 58–63.
- Nurms, Madis* 2016. Musta (pori?) näkku. Blackface'i kasutamisest ja kadumisest ooperis. – Teater. Muusika. Kino märts, lk 66–77.
- Paalma, Vilma* 2015. Estonia Selts on juubilar. – Teater. Muusika. Kino oktoober, lk 77–89.
- Prommik, Anne* 2016. Rahvusoperi vastuolu – maailmatase või Eesti laulja? – Teater. Muusika. Kino oktoober, lk 68–73.
- Rommel, Ia, ja teised* 2015. Vastab Jüri Reinvere. – Teater. Muusika. Kino mai, lk 5–31.

Allikad

- Hanson, Raimu* 2015. Vanemuise Selts vaatab tagasi tegusale ajaloole. – Tartu Postimees 3. september, lk 4.
- Herz, Joachim* 2011. Mõttevaramu. Mõtteid muusikateatrist. – Teater. Muusika. Kino nr 6–7, lk 77–89.
- Levald, Tiiu* 2017. Milliseid seoseid tekitavad meis õhku paisatud pseudolegendid? – Teater. Muusika. Kino veebruar, lk 73–81.
- Pappel, Kristel* 2004. Muusikateater – tülikas uurimisobjekt. – Mõeldes muusikast. Koost. Jaan Ross. Toim. Jaan Ross ja Kaire Maimets. Tallinn: Varrak, lk 413–428.

- Pappel, Kristel* 2013a. Intervjuu Erika Fischer-Lichtega. – Res Musica nr 5, lk 9–10.
- Pappel, Kristel* 2013b. Muusikateatri uurimisest teatriteaduse paradigmas. – Eesti teatriteaduse perspektiivid. Koost. ja toim. Anneli Saro. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 112–132.
- Pappel, Kristel* 2015. Muusikalavastus, täis nähtavaid ja nähtamatuid niidistikke. – Sirp 27. märts, lk 6.
- Pavis, Patrice* 2011. Analüüsivahendid. – Valitud artikleid teatriuurimisest. Koost. Luule Epner. Toim. Elle Vatsar, Külli Seppa, Luule Epner. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 101–125.
- Risi, Clemens* 2013. Ooperi etendamine – uute analüütiliste lähenemisviiside otsinguil. – Res Musica nr 5, lk 182–190.
- Reinvere, Jüri* 2015. Probleem: millega täita artikkel? – Sirp 11. detsember, lk 19.
- Sauter, Willmar* 2011. Teatrisündmus – mis see on? – Valitud artikleid teatriuurimisest. Koost. Luule Epner. Toim. Elle Vatsar, Külli Seppa, Luule Epner. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 173–187.
- SOP 2015* = Saaremaa ooperipäevad 2015 kavaraamat. Koost. Jana Moosar. Tallinn: Eesti Kontsert.
- SOP 2016* = Saaremaa ooperipäevad 2016 kavaraamat. Koost. Jana Moosar. Tallinn: Eesti Kontsert.
- Sule, Raili* 2015. Legend elab. – Sirp 27. märts, lk 8.
- Teatrielu 2015* 2016. Koost. Ott Karulin, Leenu Nigu. Kroonika koost. Tiia Sippol. Tallinn: Eesti Teatriliit, Eesti Teatri Agentuur.
- TMK 2015* = Teater. Muusika. Kino 2015. – 2015. aasta sisukord. Detsember, lk 123–128.
- TMK 2016* = Teater. Muusika. Kino 2016. – 2016. aasta sisukord. Detsember, lk 114–120.
- Toome, Hedi-Liis* 2013. Ooperi- ja muusikalilavastuste publiku teatrikülastuse põhjused ning etenduse vastuvõtt Vanemuise muusikalavastuste näitel. – Res Musica nr 5, lk 160–178.
- Veidemann, Rein* 2015. 150 aastat unustust ehk veel kord Estoniast. – Postimees 27. oktoober, lk 2.

ÕS = Eesti keele sõnaraamat ÕS 2002. Toim. Tiiu Erelt. Koost. Tiina Leemets, Sirje Mäearu, Maire Raadik ja Tiiu Erelt. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

Elektroonilised allikad

Birgitta = Birgitta Festival. – Birgitta Festivali koduleht. Asukoht: <http://www.filharmoonia.ee/birgitta>. (vaadatud 10.04.2017)

ELL = Eesti Lavastajate Liit. ELL liikmete nimekiri. Liis Kolle. – Eesti Lavastajate Liidu koduleht. Asukoht: <http://lavastajaliit.ee/ell-nimekiri/liige/liis-kolle/>. (vaadatud 28.03.2017)

Kultuuriministeerium = Eesti Vabariigi Kultuuriministeerium. Uudised. – Norras esietendub Jüri Reinvere ooper „Peer Gynt“. – Eesti Vabariigi Kultuuriministeeriumi koduleht. Asukoht: <http://www.kul.ee/et/uudised/norras-esietendub-juri-reinvere-ooper-peer-gynt>. (vaadatud 27.03.2017)

POP = Pärnu ooperipäevad. – Eesti Kontsert. Pärnu kontserdimaja. – Eesti kontserdi koduleht. Asukoht: <http://www.concert.ee/festivalid-parnu-ooperipaevad>. (vaadatud 10.04.2017)

PromFest = Pärnu Rahvusvaheline Ooperimuusika Festival PromFest. Festivalist. – Pärnu Rahvusvahelise Ooperimuusika Festivali PromFest koduleht. Asukoht: <http://www.promfest.ee/festivalist>. (vaadatud 27.03.2017)

RO Estonia = Rahvusoper Estonia. Ooperid. – Rahvusoper Estonia koduleht. Asukoht: <http://www.opera.ee/lavastused/ooperid/>. (vaadatud 09.04.2017)

Teatriliit = Eesti Teatriliit. Auhinnad. Kristallkingakese auhind. – Eesti Teatriliidu koduleht. Asukoht: <http://www.teatriliit.ee/auhinnad/laureaadid-auhindade-jargi/kristallkingakese-auhind>. (vaadatud 10.04.2017)

Vanemuine 1 = Vanemuise teater. Uudista. – Festivali PromFest raames jõuab lavale Giuseppe Verdi „Aida“. – Vanemuise teatri koduleht. Asukoht: <http://www.vanemuine.ee/uudista/festivali-promfest-raames-jouab-lavale-giuseppe-verdi-aida-2/>. (vaadatud 27.03.2017)

Vanemuine 3 = Vanemuise teater. Repertuaar. – Lucia di Lammermoor. – Vanemuise teatri koduleht. Asukoht: <http://www.vanemuine.ee/repertuaar/lucia-di-lammermoor/>.

(vaadatud 09.04.2017)

Vanemuine 4 = Vanemuise teater. Uudista. – Vanemuises esietenduvad N. Rimski-Korsakovi ja W. A. Mozarti lühiooperid. – Vanemuise teatri koduleht. Asukoht: <http://www.vanemuine.ee/uudista/vanemuises-esietenduvad-n-rimski-korsakovi-ja-w-mozarti-luhiooperid/>. (vaadatud 09.04.2017)

Veerg, Ülla 2015a. Estonia Selts tähistab sel nädalal oma 150. sünnipäeva; <http://www.opera.ee/arhiiv/43877/>. (vaadatud 27.03.2017)

Veerg, Ülla 2015b. Richard Strauss'i imekaunis „Arabella“ kõlab kontserdilaval vaid üks kord; <http://www.opera.ee/arhiiv/44521/>. (vaadatud 27.03.2017)

Veerg, Ülla 2016a. Donizetti ooper „Anna Bolena“ jõuab esimest korda Eesti publiku ette; <http://www.opera.ee/arhiiv/62731/>. (vaadatud 09.04.2017)

Veerg, Ülla 2016b. Rahvusoper Estonia ja Moskva Helikon-Opera vahetavad neljaks päevaks lavad; <http://www.opera.ee/arhiiv/61974/>. (vaadatud 10.04.2017)

Coverage of opera in the magazine Teater. Muusika. Kino in 2015 and 2016

Summary

The purpose of this Bachelor's thesis is to give an overview of the coverage received by opera in the magazine Teater. Muusika. Kino in 2015 and 2016. During this period 336 articles were published in the magazine, 26 of which were related to opera. Percentage-wise this means 7.7% of the whole content of articles.

The main structure of my Bachelor's thesis consists of two chapters: the theoretical base and an analysis of the articles on opera which were published.

The main theoretical basis of this thesis is Willmar Sauter's "Introducing the Theatrical Event" (*Theatrical Events: Borders – Dynamics – Frames* 2004. Editor Vicky Ann Cremona et al. Amsterdam, New York: Rodopi, pp 3–14.). The concept of the Opera Event is based on the concept of the Theatrical Event. A play is always an event, having a set duration and taking place at a certain location. The concept of "event" means that someone is doing something remarkable enough for it to be recognised as not mundane. At the core of an event is the contact achieved between performer (the stage) and spectator (the auditorium). Thus, based on the idea of "eventness", both operas and concerts where opera music is played would fall under the heading of opera event.

Sauter's idea of a Theatrical Event covers four major aspects: Playing Culture, Cultural Contexts, Contextual Theatricality, Theatrical Playing.

Playing Culture is a specific activity, where a situation of play takes place - something is played, there is a player (the performer) and the non-playing participant (the spectator). Both parties are aware of the rules of the situation and accept them. For an opera this means singers, the choir, the orchestra, the conductor, the audience and sometimes also dancers. Playing Culture involves specific skills and style that are acquired through study. This also includes singers' personal repertoires – their acquired sets.

Cultural Contexts covers the place of the Theatrical Event in wider society. With

Theatrical Events come values and attitudes which may be covert or overt. These values and attitudes exist in both the performers and the spectators. The dimension of time, which can be associated with Patrice Pavis' ideas on critique, also falls under Cultural Contexts. Pavis posits that the function of criticism is to create the illusion that a past event can be relived through a written work in the present. The description of the play allows the experience of the play to be shared with people who did not participate in it. When published, an article by a critic makes the event current again, even if there's a delay of couple of months between the event and the article. *Teater. Muusika. Kino* is a monthly publication and often articles covering opera events will be published months after the event took place. The currency of the event is thus prolonged.

Contextual Theatricality includes the artistic (genre and aesthetics), organisational (the inner workings of keeping a given theatre working - the structure of the organisation, working conditions), and structural (the dependence of the theatre on the state or local governing bodies - the organisation of culture) conventions, in which a theatrical event takes place.

Theatrical Playing represents theatrical performance of plays. The aspect of Theatrical Playing concerns the communication happening between the performer and spectator during the event. The spectator's personal emotions come into play with this aspect. Three levels can be differentiated in the communication happening during Theatrical Playing: level one is the maintaining of contact - the performer must be able to command the spectator's attention; level two is where the stylistic characteristics of different genres are, the changing ideals of performing and the performer's personal abilities and tools of expression; level three is the meaning created. A top level performer is capable of functioning at all three levels simultaneously.

In the second chapter articles related to opera published in the magazine *Teater. Muusika. Kino* are analysed based on the theory. They can be divided into three major categories: profiles (musicians working at opera theatres, classical singers, composers), reviews of opera events and critiques, debate (introduction of theatre internship, an article about an issue etc). The second chapter also includes a statistical overview of the authors writing the articles.

The profiles published in the magazine focused on Estonian musicians with

successful careers abroad - the subjects were opera singers, conductors, a choir master and a composer). Based on the published articles it can be said that the magazine is most focused on introducing musicians residing and working in German-speaking countries. Emphasis is also put on the (organisational) operations of the theatres covered in the articles.

Based on the articles it can be said that almost all new productions get coverage in the magazine. Other opera events also get adequate coverage. The coverage of music festivals however seems somewhat more problematic. Based on the published articles it can be said that the coverage of the Saaremaa Opera Festival is problematic. In the publications from both years analysed show only small parts of the festival programme getting any coverage. Plays put on by visiting theatres from outside of Estonia are not covered at all. Neither 2015 PromFest nor Birgitta Festival got reported on in the magazine. Let it be mentioned that both festivals featured the same opera – a collaborative work by Vanemuine and PromFest, the theatre's stationary production Aida. It was also the only new production that went without a more in-depth coverage in the magazine.

A historical article was published in relation to the 150th anniversary of the Estonia Selts (Estonia Society).

In the debate category there were two articles related to opera. The magazine introduced the practice of blackface (making a white artist appear black with stage make-up), explaining the history, origins and current use. There was also an article that summarised a discussion of the necessity and validity of using foreign guest soloists. The subject of employing local talent was brought up in the background of a number of articles on opera events in 2016. The subject was most brought up by Tiiu Levald.

Having used the Theatrical Event idea of Sauter to analyse the articles, some generalisations can be made about the aspects most reported on in the articles. Cultural Contexts is created for the opera events, on which the event is placed. The creation of Cultural Contexts can be based on the history of the work, previous productions, events that are personally important to the authors or creating parallels to the traditions of a different cultural space/ dominant aesthetics. Organisational conventions, localisation of the event and aesthetics are used based on necessity. Sometimes previously published

articles are drawn upon, metatextuality is present. There is a wider use of descriptions of Playing Culture and the artistic level of theatre play in the overview of opera events. The level of meaning created is seen in the author's opinion (evaluation of the event) and the symbolic meaning of what was seen on the stage is less common. The use of these elements depends on the author's personal style.

At closer inspection of the articles it becomes apparent there is a problem of not enough writers. In 2015 and 2016 there were nine authors writing articles related to opera, but there are only two main authors - Liis Kalle and Tiiu Levald. Of the 26 articles about opera published in two years 19 (73%) were written by these two authors.

Lisa 1. Tabelid. TMK ooperiga seonduvad artiklid aastatel 2015 ja 2016

Tabel 1. TMK ooperiga seonduvad artiklid aastal 2015

Ilmumisaeg	Pealkiri	Autor(id)	Žanr	Rubriik	Leheküljed
Jaanuar	-	-	-	-	-
Veebruar	Persona grata Koit Soasepp	Irene Kabonen	Intervjuu	Persona grata	123-128
Märts	Eesti muusikud Saksamaal I <i>Nürnbergi Riigiteatri peakoormeister Tarmo Vaask</i>	Liis Kolle	Artikkel + intervjuu	Muusika	52-65
Aprill	-	-	-	-	-
Mai	Vastab Jüri Reinvere	Ia Rimmel jt	Intervjuu	Vastab	5-31
Mai	Robert Wilsoni visioonid	Anne-Liis Maripuu	Ülevaate- artikkel	Teater	58-63
Mai	Peer Gynt ja meie	Liis Kolle	Ülevaate- artikkel	Muusika	72-81
Juuni	Eesti muusikud Saksamaal II: Bass Priit Volmer Bonni Ooperi solistina	Liis Kolle	Artikkel + intervjuu	Muusika	49-60
Juuni	„Carmen” Vanemuises	Tiiu Levald	Ülevaate- artikkel	Muusika	61-66
Juuli–august	-	-	-	-	-
September	Hindemith, Schlemmer, Bauhausbühne	Liis Kolle	Ülevaate- artikkel	Muusika	62-71
September	Persona grata Kristiina Poska	Liis Kolle	Intervjuu	Persona grata	123-128
Oktoober	Estonia Selts on juubilar	Vilma Paalma	Ajaloo- artikkel	Muusika	77-89
Oktoober	Kolm pilku Saaremaa ooperipäevadele 2015	Tiiu Levald	Festivali- ülevaade	Muusika	90-94

November	„Poppea kroonimine” ja päev Helsingis	Saale Fischer	Ülevaate-artikkel	Muusika	76-83
Detsember	-	-	-	-	-

Tabel 2. TMK ooperiga seonduvad artiklid aastal 2016

Ilmumisaeg	Pealkiri	Autor(id)	Žanr	Rubriik	Leheküljed
Jaanuar	Eesti muusikud Saksamaal III: Krefeld-Mönchengladbachi teatri peadirigent Mihkel Kütson	Liis Kolle	Artikkel + intervjuu	Muusika	52-61
Jaanuar	Kontsertettekande plussid ja miinused <i>RO Estonia</i> produktsiooni, Richard Straussi ooperi „Arabella“ näitel	Tiiu Levald	Ülevaate-artikkel	Muusika	62-66
Veebruar	-	-	-	-	-
Märts	Eesti muusikud Saksamaal IV <i>Bariton Lauri Vasar Hamburgi ja Berliini Riigiooperis</i>	Liis Kolle	Artikkel	Muusika	58-65
Märts	Musta (pori?) näkku <i>Blackface</i> ’i kasutamisest ja kadumisest ooperis	Madis Nurms	Ülevaate-artikkel	Muusika	66-77
Märts	Lavastus kui pusle, kus osised lootusetult sassis <i>Giuseppe Verdi</i> „Aida“ <i>Rahvusoooperis Estonia</i>	Tiiu Levald	Ülevaate-artikkel	Muusika	78-84
Aprill	Aida kui painaja	Liis Kolle	Ülevaate-artikkel	Muusika	78-84
Mai	Rõõm ja kurbus tänase melomaani elus <i>Omadest ja võõrastest</i> „Lucia di Lammermoori” <i>uuslavastuse taustal</i>	Tiiu Levald	Ülevaate-artikkel	Muusika	52-58
Mai	Multitalent Katrin Lehismets	Liis Kolle	Artikkel + intervjuu	Muusika	59-69
Juuni	-	-	-	-	-

Juuli–august	Kuidas eristada totrust ja tähendust?	Tiiu Levald	Ülevaate-artikkel	Muusika	106-116
September	-	-	-	-	-
Oktoober	Rahvusoooperi vastuolu – maailmatase või Eesti laulja?	Anne Prommik	Probleem-artikkel	Muusika	68-73
Oktoober	Lavastaja Juri Aleksandrovi fantaasiad <i>Pärnu ooperipäevad 2016</i>	Tiiu Levald	Festivali-ülevaade	Muusika	74-79
Oktoober	Kas mõistame ja väärtustame kahe näoga Januse võimalusi?	Tiiu Levald	Ülevaate-artikkel	Muusika	80- 87
November	Nagu luik, haug ja vähk ehk mis värk eesti heliloojatel nende luikedega on Ülo Kriguli näitel	Liis Kolle	Lavastuse-ülevaade	Muusika	58-66
Detsember	Ooperimaailmast siit ja sealt	Tiiu Levald	Ülevaate-artikkel	Muusika	72-89

Lisa 2. Tabelid. Artiklite arv autorite kohta 2015. aastal ja 2016. aastal

Tabel 3. Artiklite arv autori kohta 2015. aastal

Autor	Jaanu	Veebru	Märts	Aprill	Mai	Juuni	Juuli-august	September	Oktoober	November	Detsember	2015. aastal kirjutatud artiklite arv autori kohta
Fischer, Saale	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Kabonen, Irene	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Kolle, Liis	-	-	1	-	1	1	-	2	-	-	-	5
Levald, Tiiu	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	2
Maripuu, Anne-Liis	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Paalma, Vilma	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Rommel, Iaj	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1

Tabel 4. Artiklite arv autori kohta 2016. aastal

Autor	Jaanu	Veebru	Märts	Aprill	Mai	Juuni	Juuli-august	September	Oktoober	November	Detsember	2016. aastal kirjutatud artiklite arv autori kohta
Kolle, Liis	1	-	1	1	1	-	-	-	-	1	-	5
Levald, Tiiu	1	-	1	-	1	-	1	-	2	-	1	7

Nurms, Madis	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Prommik, Anne	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1

Lihlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, **Marie-Katharine Maksim**

annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihlitsentsi) enda loodud teose

„Ooperi kajastamine ajakirjas Teater. Muusika. Kino aastatel 2015-2016“,

mille juhendaja on **Riina Oruaas**

- 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 23.05.2017